

Program rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje na období 2014–2020

ANALYTICKÁ ČÁST

(části A + B)

Brno 2013

ZPRACOVATEL:

GaREP, spol. s r.o.

Nám. 28. října č. 3

Brno 602 00

ŘEŠITELSKÝ TÝM:

Mgr. Jan Holeček

PhDr. Iva Galvasová

Ing. Jan Binek, Ph.D.

RNDr. Kateřina Synková

RNDr. Hana Svobodová, Ph.D.

Bc. Ing. Roman Chmelař

OBSAH

A. ZHODNOCENÍ NAPLŇOVÁNÍ PROGRAMU ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU JIHOMORAVSKÉHO KRAJE 2007–2013 ZA OBDOBÍ LET 2007–2012.....	4
A.1 Souhrnné vyhodnocení plnění jednotlivých priorit a opatření, naplnění vize, obecného cíle	12
A.2 Shrnutí zhodnocení PRCR JMK 2007–2013 a doporučení pro tvorbu PRCR JMK 2014–2020.....	17
B. ANALYTICKÁ ČÁST	18
B.1 Zhodnocení rozvoje území Jihomoravského kraje za období let 2007–2013 z pohledu strategických aktivit a investic do cestovního ruchu v Jihomoravském kraji s důrazem na plnění projektů z akčního plánu PRCR	18
B.2 Zhodnocení současných dotačních programů Jihomoravského kraje a jejich provázanost na naplňování PRCR JMK 2007–2013	22
B.3 Základní socioekonomické podmínky pro rozvoj cestovního ruchu v Jihomoravském kraji	25
B.4 Analýza nabídky cestovního ruchu	30
4.a Analýza cílů a atraktivit cestovního ruchu	30
4.b Analýza turistické infrastruktury	35
4.c Analýza dopravních možností	42
B.5 Analýza poptávky cestovního ruchu	46
B.6 Analýza konkurence	52
B.7 Hlavní problémy rozvoje cestovního ruchu	55
B.8 SWOT analýza	57

A. ZHODNOCENÍ NAPLŇOVÁNÍ PROGRAMU ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU JIHOMORAVSKÉHO KRAJE 2007–2013 ZA OBDOBÍ LET 2007–2012

Tato úvodní kapitola Programu rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje (dále jen PRCR JMK) na období 2014–2020 je kapitolou, která hodnotí naplňování v současnosti platného PRCR JMK s důrazem na jeho akční plán za období 2007–2012 z pohledu klíčových výstupů a stanovených parametrů/kritérií pro jednotlivé priority a opatření. V PRCR JMK 2007–2013 byla definována kapitola s názvem „Monitoring a hodnocení realizace Akčního plánu“, ve které byly určeny zodpovědné subjekty za každoroční monitoring a vyhodnocení plánovaných aktivit a projektů. Na základě takto získaných poznatků z oddělení cestovního ruchu Jihomoravského kraje byla sestavena celá kapitola, která obsahuje zejména:

- popis stavu plnění jednotlivých priorit a opatření (co bylo vykonáno, co je rozpracováno),
- souhrnné vyhodnocení plnění jednotlivých priorit a opatření,
- shrnutí zhodnocení PRCR JMK a doporučení pro tvorbu PRCR JMK 2014+.

Program rozvoje cestovního ruchu v Jihomoravském kraji v letech 2007–2013 a jeho akční plán, který byl později aktualizován, obsahuje:

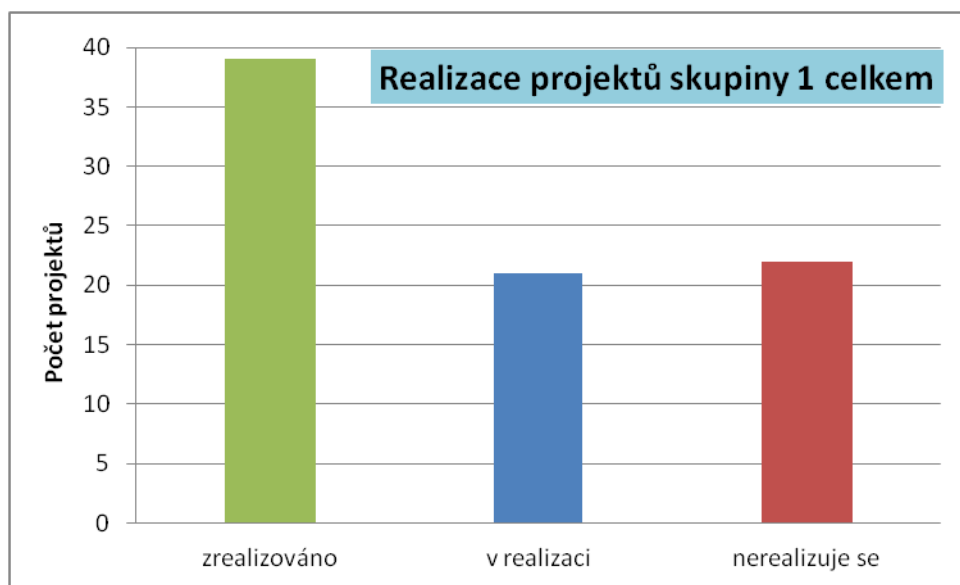
- **82 projektových záměrů** v oblasti cestovního ruchu spadajících do skupiny 1, což jsou projektové záměry, které naplňují priority a cíle stanovené Programem rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje a **mají významný dopad na rozvoj cestovního ruchu v kraji či regionu;**
- **253 projektových záměrů** v oblasti cestovního ruchu spadajících do skupiny 2, což jsou projektové záměry, které naplňují priority a cíle stanovené Programem rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje a **mají významný dopad na rozvoj cestovního ruchu v místě, případně nemají významnější dopad na rozvoj cestovního ruchu.**

Vyhodnocení realizace projektů bylo provedeno pouze jednou – v roce 2010 ze strany Oddělení cestovního ruchu JMK (OCR), a to v počtu **82 projektových záměrů** v oblasti cestovního ruchu spadajících do skupiny 1 a v počtu **64 projektových záměrů** v oblasti cestovního ruchu spadajících do skupiny 2 (Pramen: Informativní zpráva k plnění a aktualizaci Akčního plánu PRCR JMK 2007–2013 k 31. 12. 2010). Z toho důvodu bylo hodnocení provedeno na základě takto dodaných podkladů a v nich uvedených údajů, které byly hodnoceny expertně. Dle tohoto hodnocení byly projekty rozděleny do tří skupin:

1. **projekty, které byly do poloviny roku 2013 již zrealizovány** (v seznamu projektů bylo uvedeno buď zrealizováno, nebo že plánované ukončení je očekáváno v letech 2011–2012),
2. **projekty, jejichž realizace probíhá** (v seznamu projektů bylo uvedeno, že realizace projektů bude zahájena v letech 2012 nebo 2013, případně že potrvá i v následujících letech),

3. projekty, které se nerealizují (v seznamu projektů bylo uvedeno, že projekt se bude realizovat později než v roce 2013 nebo že byla jeho realizaci odložena nebo zrušena).

Z 1. skupiny bylo v polovině roku 2013 **dokončeno 39 projektů** z celkových 82, což je téměř polovina ze všech plánovaných projektů, v realizaci je 21, realizováno nebylo 22 projektů. Nerealizována tedy byla více než čtvrtina projektů. Nejčastějšími důvody nerealizace projektů je nedostatek finančních prostředků (převážně z dotačních zdrojů) nebo odložení na následující roky. Několik projektů nebylo realizováno proto, že nebyla podána projektová žádost, nebyly vyřešeny pozemky pro realizaci, z technických nebo jiných důvodů.

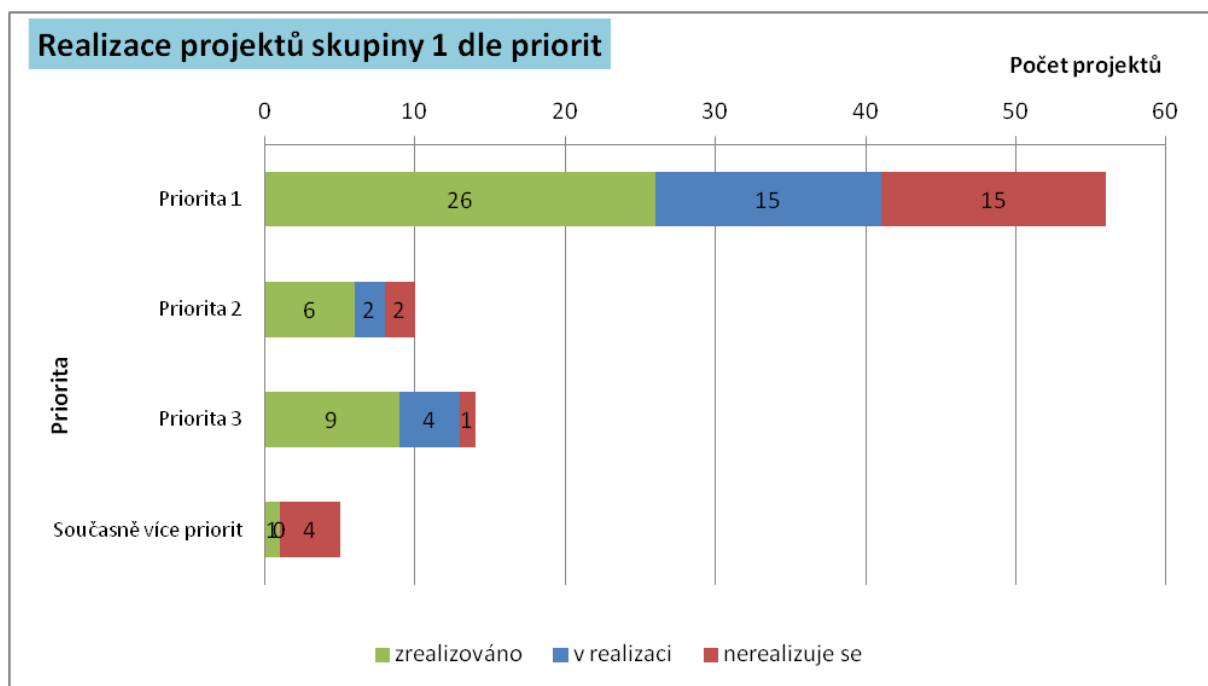

V PRCR JMK 2007–2013 byly vymezeny tři základní priority:

1. Rozšíření a zkvalitnění infrastruktury pro různé formy cestovního ruchu
2. Vytváření a zkvalitňování turistických produktů a posilování jejich marketingu
3. Zefektivnění a koordinace marketingu a řízení cestovního ruchu

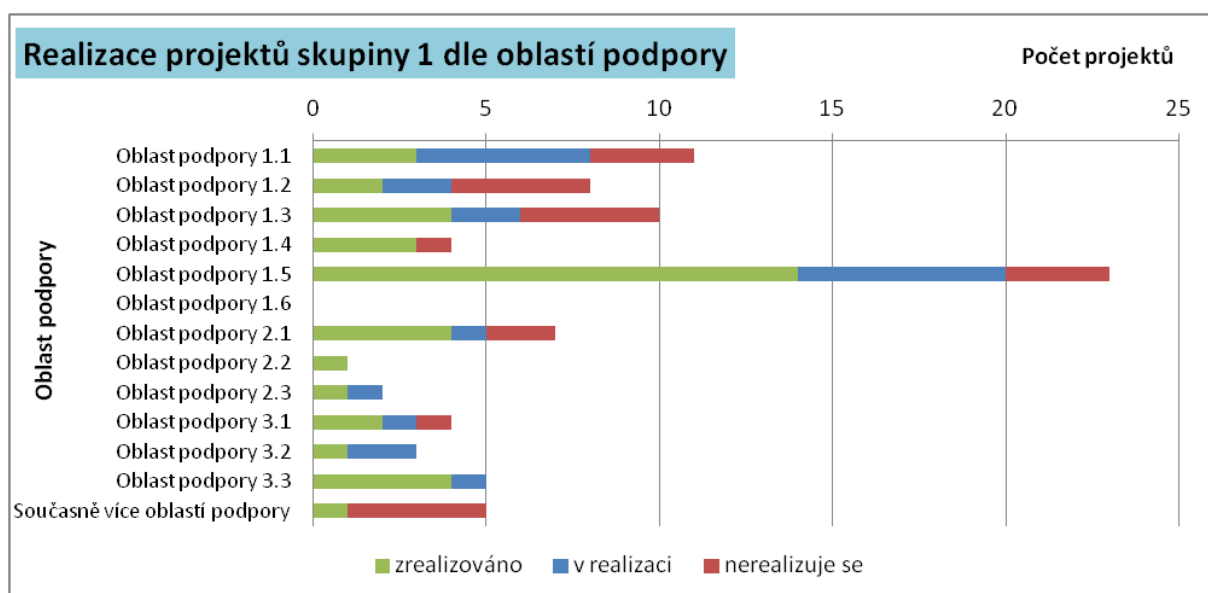
Rozložení projektů v rámci tří priorit není rovnoměrné, což souvisí s jejich charakterem, kdy většina projektů z AP byly identifikovány v rámci priorit č.1 a č. 2. Realizace nejvíce projektů byla plánovaná v rámci první priority, proto není hodnocení příliš vypovídající.

Z hlediska plnění stanovených tří priorit je nejvyšší podíl projektů plněn v rámci priority 2 – Vytváření a zkvalitňování turistických produktu a posilování jejich marketingu, kde je však nejnižší počet projektů. Nejvyšší podíl nerealizovaných projektů je v prioritě 1 – Rozšíření a zkvalitnění infrastruktury pro různé formy cestovního ruchu.

Při hodnocení realizace projektů podle oblastí podpory je jasná dominance projektů v oblasti 1.5 Infrastruktura pro poznávací a kulturní cestovní ruch. V této oblasti bylo realizováno 14 projektů, v realizaci je dalších 6 a pouze 3 nebyly uskutečněny. Deset a více projektů bylo plánováno v rámci oblasti podpory 1.1 Infrastruktura pro cykloturistiku, ovšem dokončeny jsou pouze tři a pět v realizaci a 1.3 Infrastruktura pro pobyt u vody a rekreační plavbu, kde jsou dokončeny čtyři projekty a v realizaci dva.

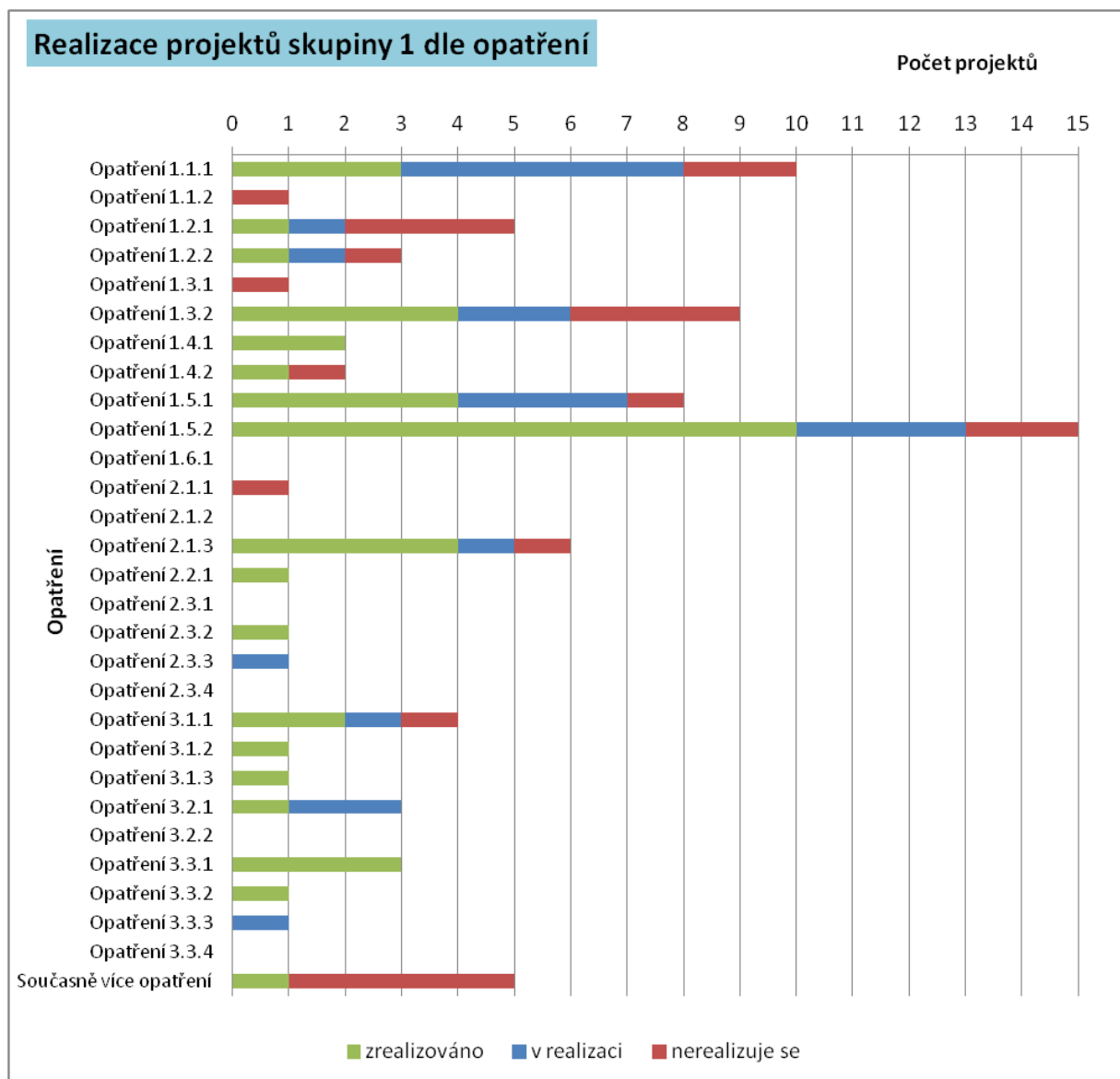
Ze všech oblastí podpory stanovených v Programu rozvoje cestovního ruchu jsou pouze čtyři oblasti podpory z 11, u kterých byly realizovány nebo jsou v realizaci všechny projekty.

Nejpodrobnější analýzu poskytuje hodnocení opatření, kterých bylo v rámci PRČR celkem 20, z toho pět projektů lze zařadit do více aktivit (priorit i oblastí podpory). Při rozložení opatření

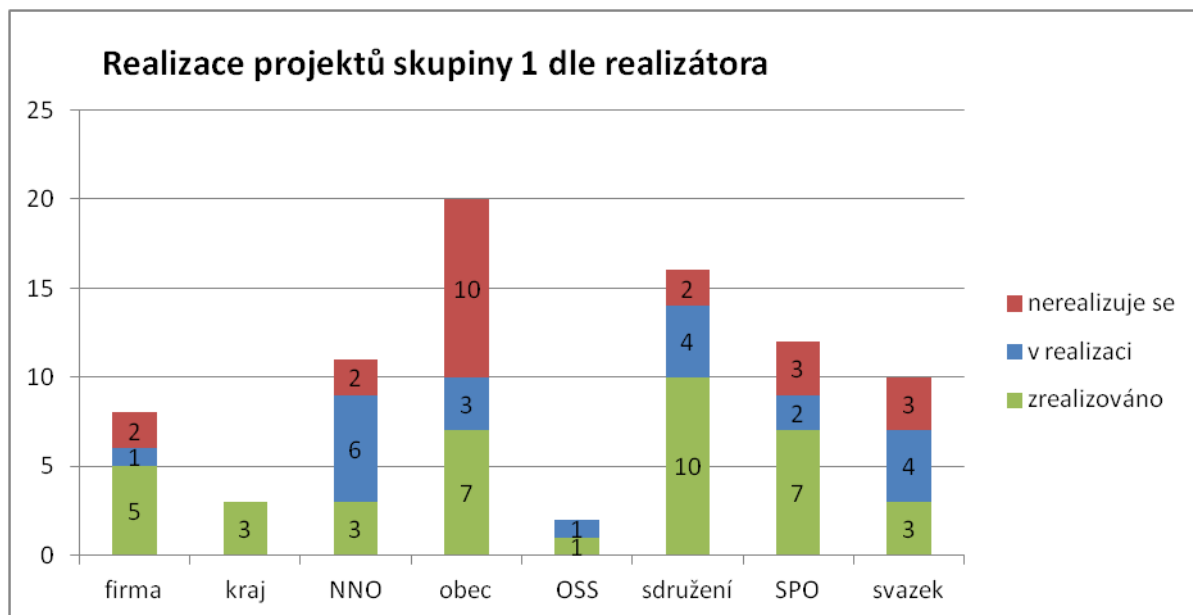
v grafu je patrná nerovnoměrnost rozložení projektů do jednotlivých aktivit, kdy deset opatření obsahuje pouze 1 projekt, dvě opatření obsahují dva projekty.

Nejvyšší počet projektů byl plánován v opatření 1.5.2 Úprava infrastruktury pro turistiku zaměřenou na poznávání regionálních specifik, z nichž se podařilo 10 realizovat, realizace tři projektů probíhá a pouze dva projekty se nepodařilo uskutečnit. 10 projektů bylo plánovaných u opatření 1.1.1 Dobudování páteřních cyklistických tras a stezek, kde se také 80 % projektů podařilo realizovat, nebo se realizují. Na třetím místě z hlediska počtu projektů bylo opatření 1.3.2 Rozšíření a zkvalitnění infrastruktury pro rekreační plavbu, kde byly zrealizovány čtyři projekty a dva jsou v realizaci.

Zajímavé je rozložení projektů dle jejich realizátora. Nejvíce projektů (celkem 20) měly realizovat obce, ovšem podařilo se dokončit pouze sedm projektů a tři jsou v realizaci, 10 jich však realizováno nebylo. 16 projektů měly realizovat různá sdružení, která byla relativně úspěšná – pouze dva projekty se nepodařilo uskutečnit. Z hlediska úspěšnosti realizace projektů je na tom nejlépe kraj, který měl realizovat tři projekty a toto splnil, ovšem zde se

jedná o velmi nízký počet projektů (druhý nejnižší po OSS, které měly realizovat pouze dva projekty).

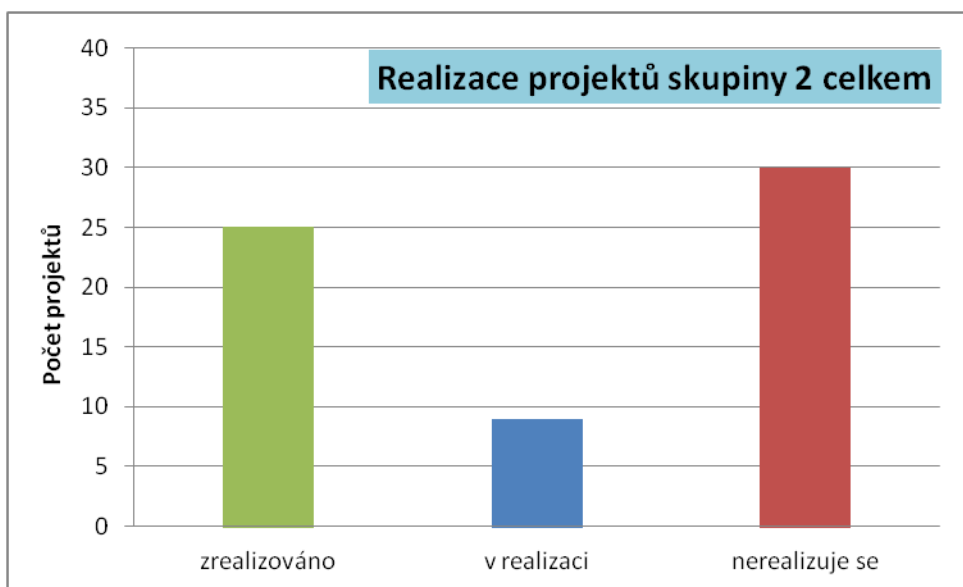
Finanční náklady odpovídaly množství plánovaných projektů a také jejich územnímu dopadu. Celkově tedy za skupinu 1 bylo profinancováno 2,5 mld. Kč a je čerpáno dalších 1,7 ml. Kč. Celkové finanční náklady po dokončení aktuálně běžících projektů dosáhnou 4,2 mld. Kč.

Finanční náklady ne/realizace projektů skupiny 1 (v Kč)

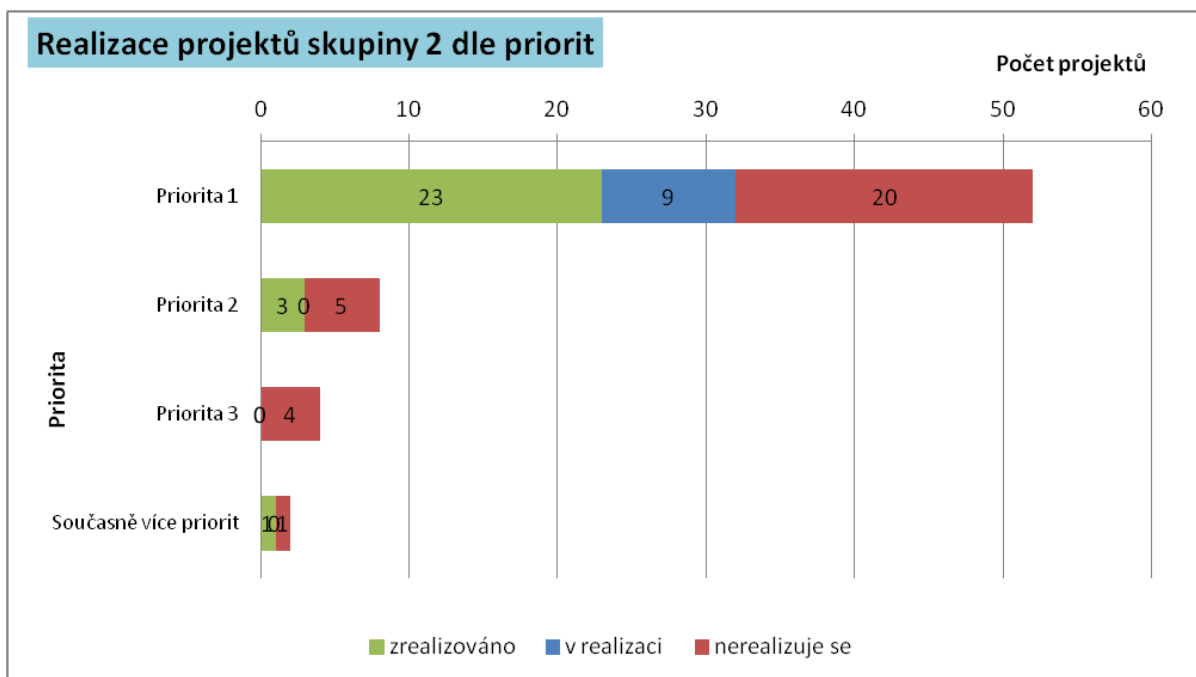
zrealizováno	v realizaci	celkem	nerealizuje se
2 528 481 222	1 724 247 619	4 252 728 841	3 747 294 000

* náklady v EUR byly předvedeny v poměru 1 EUR = 25 Kč

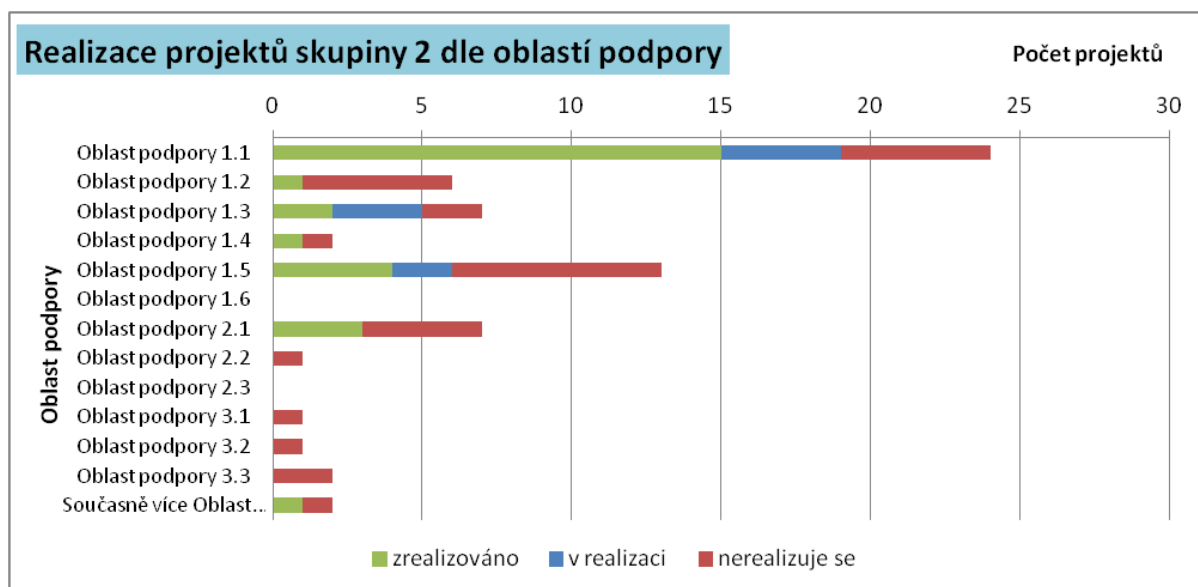
Z 2. skupiny bylo v polovině roku 2013 **dokončeno 25 projektů** z celkových 64 projektů, v realizaci 9, realizováno nebylo 30 projektů. **Nerealizována tedy byla téměř polovina projektů.** Nejčastějšími důvody nerealizace projektů je nedostatek finančních prostředků (převážně z dotačních zdrojů) nebo odložení na následující roky. Několik projektů nebylo realizováno proto, že nebyly podány, nejsou vhodné technické podmínky, nebyly dořešeny majetkoprávní vztahy nebo projekt není považován za dostatečně důležitý.

Také u projektů skupiny 2 jich převážná většina spadá do priority 1 Rozšíření a zkvalitnění infrastruktury pro různé formy cestovního ruchu, kde bylo 22 projektů již dokončeno a 9 je v realizaci. Celých 20 se však nerealizuje, což je téměř 40 % plánovaných projektů. Z priority 3 Zefektivnění a koordinace řízení cestovního ruchu se nerealizuje ze čtyř plánovaných projektů žádný.

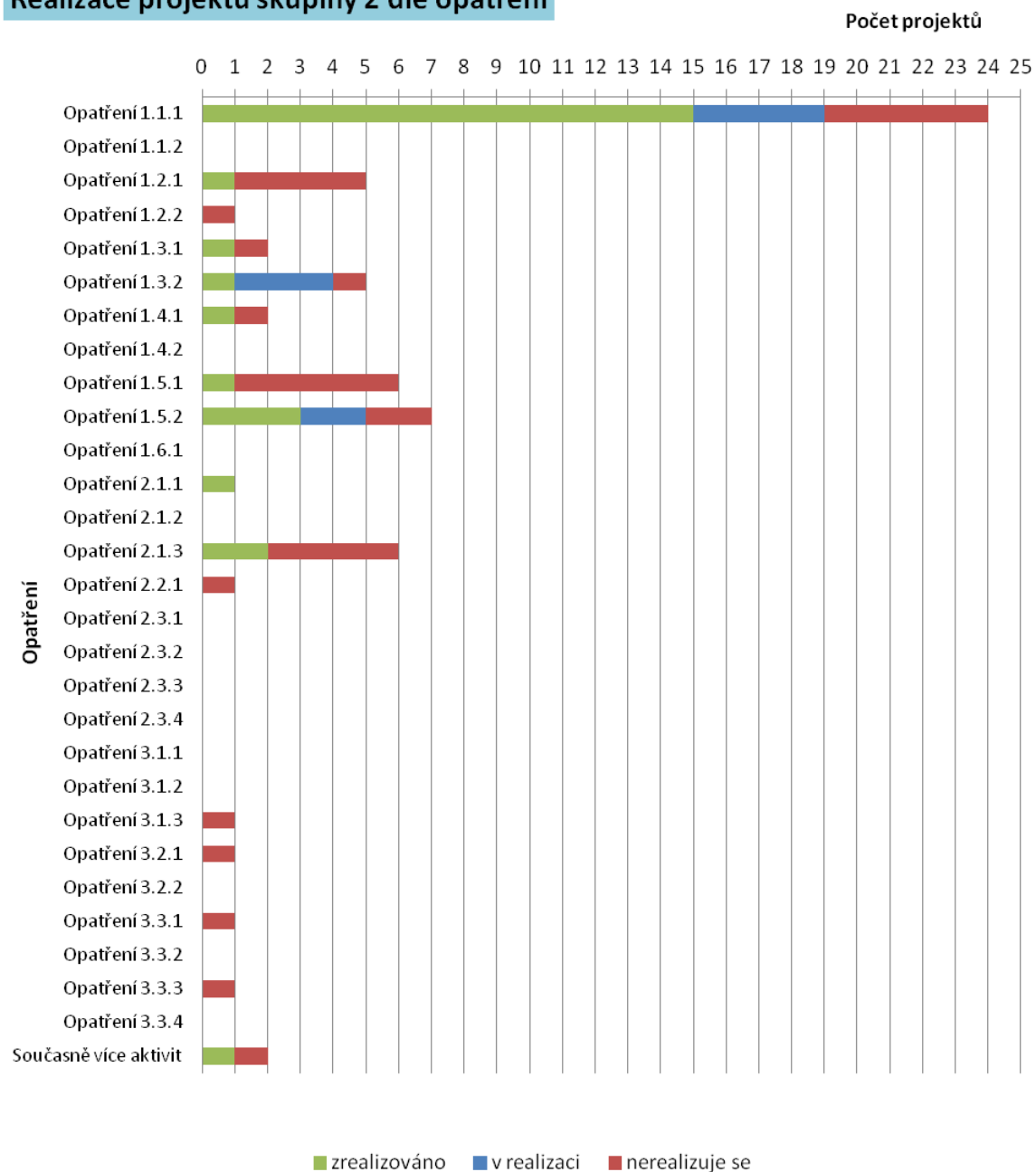

Analýza realizace projektů začleněných do jednotlivých oblastí podpory ukazuje, že nejvíce projektů spadá do oblasti podpory 1.1 Infrastruktura pro cykloturistiku, kde bylo realizováno 15 projektů, a další čtyři probíhají. Více než 10 projektů bylo plánováno v rámci oblasti podpory 1.5 Infrastruktura pro poznávací a kulturní cestovní ruch, stejně jako u projektů skupiny 1, avšak více než polovina jich není realizována.

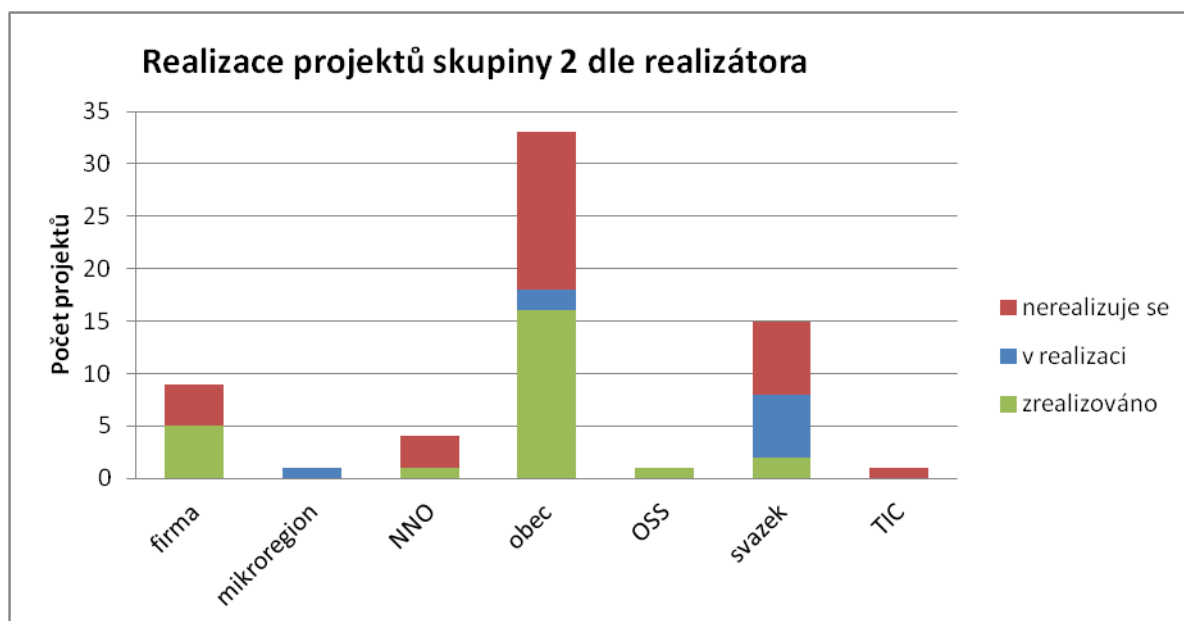

U rozložení projektů do opatření je jasně patrná převaha opatření 1.1.1 Dobudování páteřních cyklistických tras a stezek, kde se podařilo realizovat 15 projektů a realizace čtyř dalších probíhá. Projekty jsou v dalších opatřeních zastoupeny mnohem méně, jejich realizace také nebyla příliš úspěšná (viz graf).

Realizace projektů skupiny 2 dle opatření

Jelikož projekty skupiny 2 mají spíše lokální dopad, měly být nejčastějším realizátorem obce, což se také podařilo ve více než polovině případů splnit. Druhým nejčetnějším realizátorem měly být svazky obcí, kde realizace vyššího počtu projektů zatím probíhá. Celkově však obce a svazky obcí nenaplnily cca 45 % projektů.

Finanční náklady na realizaci projektů skupiny 2 je výrazně nižší než u skupiny 1. Jsou dokončeny projekty za 313 mil. Kč, v realizaci jsou projekty za 134 mil. Kč, celkově tedy bude na realizaci všech projektů vynaloženo 447 mil. Kč.

Finanční náklady ne/realizace projektů skupiny 2 (v Kč)

zrealizováno	v realizaci	celkem	nerealizuje se
313 116 442	134 000 000	447 116 442	402 016 335

* náklady v EUR byly předvedeny v poměru 1 EUR = 25 Kč

A.1 SOUHRNNÉ VYHODNOCENÍ PLNĚNÍ JEDNOTLIVÝCH PRIORIT A OPATŘENÍ, NAPLNĚNÍ VIZE, OBECNÉHO CÍLE

Pilíře vize Programu rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje pro období 2007–2013 byly stanoveny následovně:

1. Jihomoravský kraj – delší pobyty pestrého spektra domácích i zahraničních turistů
2. Jihomoravský kraj – kvalitní a různorodá nabídka
3. Jihomoravský kraj – efektivní řízení a marketing na krajské i regionální úrovni
4. Jihomoravský kraj – využívání a zachování přírodních a kulturních hodnot

Jelikož podle předaných podkladových materiálů (Informativní zpráva k plnění a aktualizaci Akčního plánu PRCR JMK 2007–2013 k 31. 12. 2010), kde je pouze název projektu nelze podrobně vyhodnotit naplnění vize, je u pilíře č. 1 považován za přínosný takový projekt, který může vést k návštěvě určitého místa za účelem poznávání, sportovní či kulturní činnosti nebo pracovní cesty (kongres), na kterou by jinak cesta nebyla pravděpodobně vykonána. Z tohoto hlediska **vedla necelá třetina projektů k naplnění prvního pilíře vize.**

U druhého pilíře jsou považovány za přínosné takové projekty, které vedly ke zkvalitnění infrastruktury či služeb. Za takové projekty lze považovat všechny projekty skupiny 1 i 2, nicméně řada projektu nebyla realizována. Proto lze považovat naplnění druhé pilíře za

relativně dobré, cca **na úrovni 70 %**. V nabídce služeb i budování infrastruktury v kraji jsou i nadále značné rezervy. Plnění prvních dvou pilířů vize odpovídá i plnění prvních dvou priorit PRCR JMK.

Řízení a marketingu se věnovalo maximálně 13 projektů, které byly nebo jsou realizovány. Proto lze považovat **naplnění třetího bodu vize za nedostatečné**, čemuž odpovídá i realizace projektů priority 3.

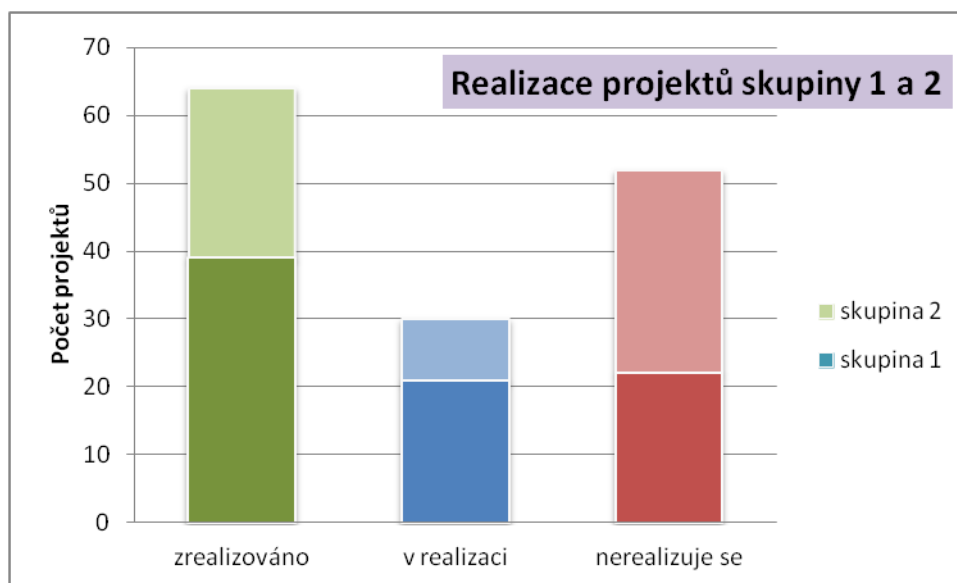
Čtvrtého pilíře vize se týkalo cca 30 projektů obou skupin, což je relativně vysoký počet, ovšem řada dalších nebyla realizována. Nicméně je **možné hodnotit plnění tohoto pilíře pozitivně**.

Pozn. Během období plnění PRCR JMK také Jihomoravský kraj, CCR JM nebo různé další subjekty (např. TIC, obce, podnikatelské subjekty) realizovala mnoho dalších projektů zaměřených na rozvoj jednotlivých segmentů CR, které jsou součástí PRCR. Tyto projekty ale nebyly uvedeny v akčním plánu, proto nebyly v tomto případě detailně hodnoceny.

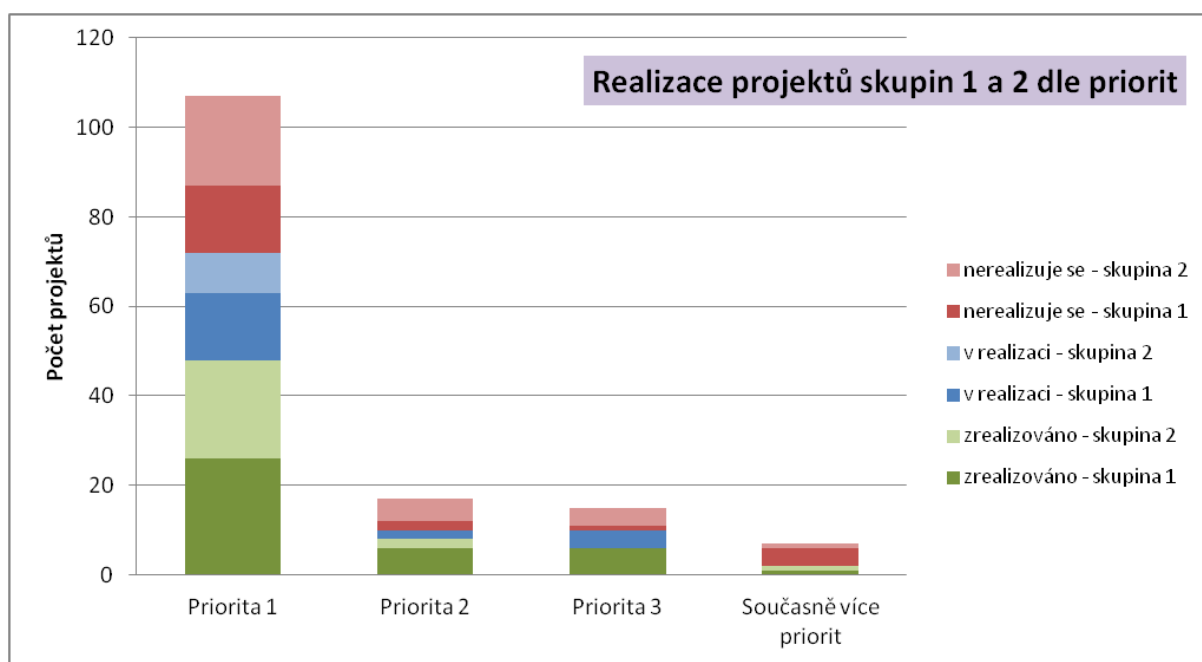
Hodnocení plnění obecného cíle Programu rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje pro roky 2007–2013, který zní: „zvýšit příjmy subjektů působících na území Jihomoravského kraje plynoucí z cestovního ruchu a posílit roli cestovního ruchu jako progresivního ekonomického odvětví, jehož rozvoj je v souladu se sociálním a kulturním rozvojem a ochranou životního prostředí a veřejného zdraví“, není na základě dodaných podkladů možné. Z podkladů totiž není patrné, jaké dopady mají projekty na rozvoj cestovního ruchu, zvýšení návštěvnosti či nárůst zisků subjektů působících v cestovním ruchu.

Lze však konstatovat, že jednoznačně za sedmileté období **došlo k rozvoji sítě cyklostezek a cyklotras** i rozvoji říční plavby, byla **obnovena řada památek**, které mohou být pro danou obec/území atraktivitou lákající turisty a v řadě případů došlo k **dobudování nebo úpravě nezbytné infrastruktury** (parkoviště, informační místa...).

Co se týče celkové realizace projektů skupiny 1 a 2, v polovině roku 2013 **nebyla více než třetina projektů realizována – nejčastěji kvůli nedostatku finančních prostředků. V realizaci je pětina projektů, více než 40 % projektů je již realizováno. Celkem by tedy mělo být po dokončení rozpracovaných projektů realizováno 64 % plánovaných projektů.**

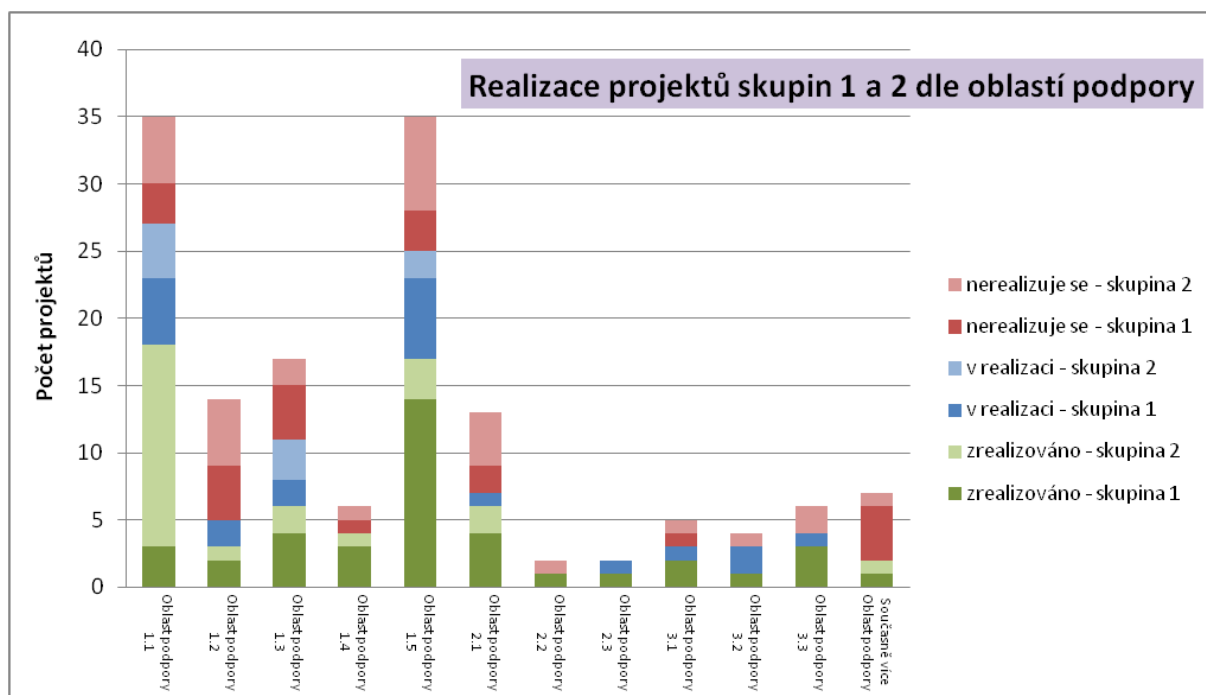

Priorita 1¹ obsahuje nejvíce projektů, v nichž bylo nebo je téměř 67 % zrealizovaných. U priorit 2 je tento podíl mírně nižší – splněno bude 58 % projektů a u priority 3 je to 66 %.

Také rozložení projektů do jednotlivých oblastí podpory je poměrně nerovnoměrné – **nejvíce projektů spadá do oblastí podpory 1.1 Infrastruktura pro cykloturistiku a 1.5 Infrastruktura pro poznávací a kulturní cestovní ruch**, naopak oblast podpory 2.2 Cykloturistika a 2.3 Produkty dalších forem cestovního ruchu jsou zastoupeny nejméně.

¹ Přehled názvů priorit je uveden na str. 5.

Celkové finanční náklady na realizaci projektů dosáhly téměř **4,7 mld. Kč**, z toho více než 2,8 mld. Kč bylo již proplaceno, a 1,9 mld. Kč. je čerpáno na projekty, které jsou v realizaci. Projekty skupiny 1 tvoří 89 % z celkových nákladů, projekty skupiny 2 zhruba 11 %. V plánu byla realizace dalších projektů, na jejichž realizaci bylo počítáno s náklady 4,1 mld. Kč, finance na tyto projekty se však nepodařilo získat (nejčastěji u dotačních zdrojů) nebo byly projekty odloženy nebo zrušeny z jiných důvodů.

Finanční náklady ne/realizace projektů skupiny 1 a 2 (v Kč)

typ projektu	zrealizováno	v realizaci	celkem	nerealizuje se
skupina 1	2 528 481 222	1 724 247 619	4 252 728 841	3 747 294 000
skupina 2	313 116 442	134 000 000	447 116 442	402 016 335
celkem	2 841 597 664	1 858 247 619	4 699 845 283	4 149 310 335

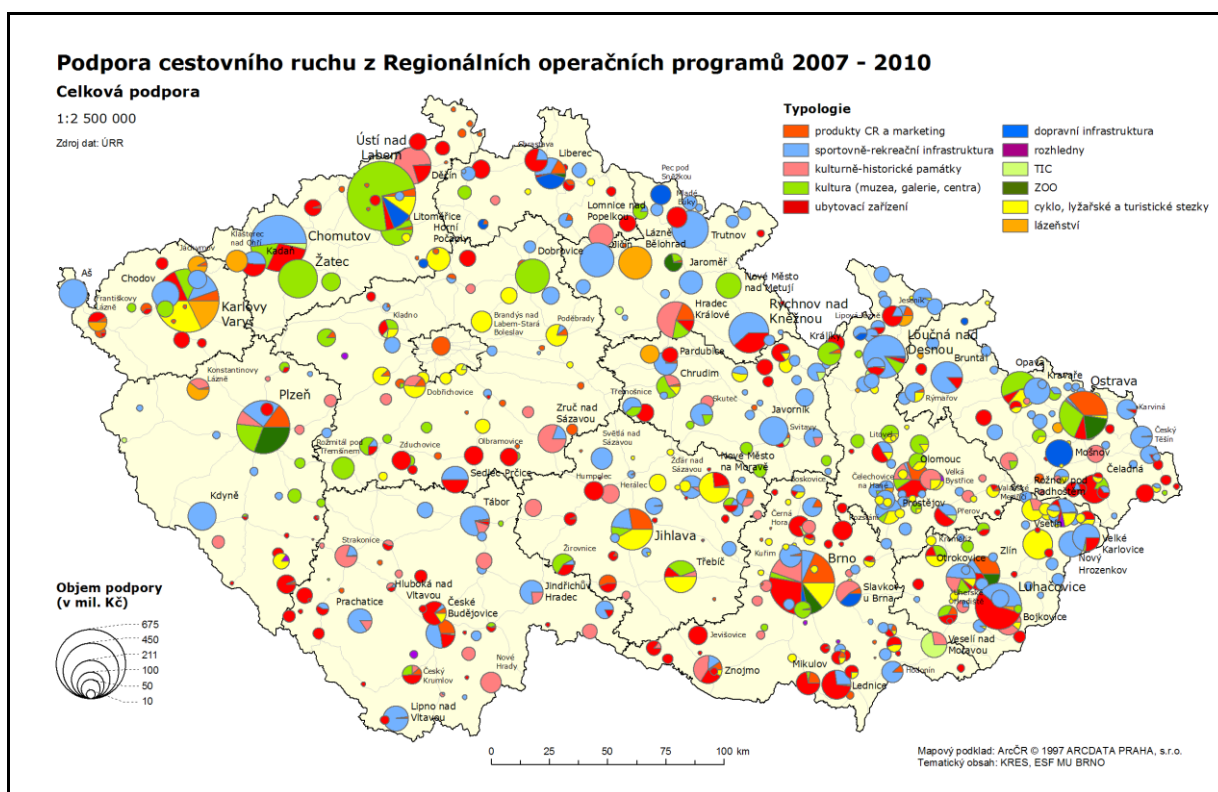
* náklady v EUR byly předvedeny v poměru 1 EUR = 25 Kč

Nejvýznamnějším nástrojem, který pomohl k realizaci mnoha naplánovaných projektů a aktivit, je dotační titul Regionální operační program regionu NUTS II Jihovýchod, kam spadá Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina. V rámci tohoto programu je vymezena prioritní osa 2, která se zaměřuje na podporu projektů na realizaci infrastruktury a služeb cestovního ruchu. **Díky tomuto dotačnímu titulu bylo od roku 2007 do října 2013 již podpořeno nebo schváleno k podpoře v Jihomoravském kraji 144 projektů za cca 2,2 mld. Kč.**

Z Akčního plánu PRKR JMK 2007–2013 nelze zcela jednoznačně určit věcné plnění plánovaných záměrů (např. kolik bylo vybudováno lůžek, kolik bylo postaveno kilometrů cyklostezek nebo na jaké cílové skupiny návštěvníků byly zaměřeny marketingové kampaně). Z toho důvodu je zde představeno plnění vybraných monitorovacích indikátorů z oblasti

cestovního ruchu, které jsou identifikovány pro období 2007–2013 právě v Regionálním operačním programu regionu NUTS II Jihovýchod (dále jen ROP JV) dohromady pro Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina:

- U téměř všech indikátorů bude jejich plánovaná hodnota překročena více než 2x, největší překročení bude zaznamenáno u vybudovaných nebo zrekonstruovaných lůžek a u vytvořených propagačních a marketingových produktů.
- Je předpoklad, že díky dotační podpoře z ROP JV bude vytvořeno za období 2007–2013 cca 500 nových pracovních míst v oboru cestovního ruchu.
- Bude vybudováno cca 1 000 km nově vybudovaných stezek pro hipo a pěší.
- Vznikne více než 2 000 (cca 3,5 % celkové lůžkové kapacity obou krajů) nových nebo rekonstruovaných lůžek v ubytovacích zařízeních. V ROP JV byla v letech 2007–2010 poskytnuta diskutabilní podpora největšímu počtu ubytovacích zařízení v největším objemu finančních prostředků ze všech ROP v České republice.
- Bude zrekonstruováno 30 památkových objektů.
- Více než 1 400 zcela nově vytvořených propagačních a marketingových produktů bude aplikováno na podporu rozvoje cestovního ruchu.

Dotační podpora v jednotlivých krajích České republiky z oblasti cestovního ruchu poskytnutých v rámci regionálních operačních programů od roku 2007 do poloviny roku 2010

Pramen: Vystoupil J., Šauer M., Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova univerzita, 2011

A.2 SHRNUÍ ZHODNOCENÍ PRCR JMK 2007–2013 A DOPORUČENÍ PRO TVORBU PRCR JMK 2014–2020

Základem pro hodnocení realizace programů je monitoring, jehož podoba byla definována v PRCR JMK 2007–2013, a který byl v případě realizace daného dokumentu uskutečněn pouze jednou, a to v polovině období jeho platnosti (v roce 2010). Proto zpracovatel použil expertní hodnocení, které nepracuje pouze s uskutečněnými fakty, ale spíše s trendy vývoje a znalostmi dané problematiky.

Přesto lze konstatovat, že **64 % plánovaných projektů je nebo bude zrealizováno, což vzhledem k počtu naplánovaných projektů je velmi pozitivní údaj.**

Častým důvodem pro neuskutečnění projektu je nedostatek financí nebo technické problémy, některé projekty byly v průběhu realizace PRCR odloženy nebo zrušeny, protože se ukázalo, že nejsou dostatečně relevantní pro realizaci. Proto by měla být **příprava projektů pečlivější a měly by být předem vyřešeny technické náležitosti (uskutečnitelnost) daného projektu.**

Z hlediska realizátora projektů, které byly nebo budou splněny, převládají obecní projekty a dále projekty svazků obcí nebo různých sdružení. Relativně vysoký počet projektů realizují firmy. Naopak **kraj a TIC realizovaly velmi nízký počet projektů** a nabízela by se tak větší spolupráce např. s firmami, obcemi nebo sdruženími. **Mezi realizátory není vůbec uvedena Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava, neboť se v tuto dobu teprve zakládala.**

Rozložení projektů do jednotlivých priorit a opatření je velmi nerovnoměrné – zatímco pro prioritu 1 bylo plánováno 107 projektů, v prioritě 2 se jednalo o 17 projektů a v prioritě 3 pouze 15 projektů. Z hlediska rozložení do jednotlivých opatření patří:

- **Nejvíce projektů do oblastí podpory 1.1 Infrastruktura pro cykloturistiku a 1.5 Infrastruktura pro poznávací a kulturní cestovní ruch**, a to z obou skupin projektů.
- **Oblast podpory 2.2 Cykloturistika a 2.3 Produkty dalších forem cestovního ruchu jsou zastoupeny nejméně**, navíc u oblasti podpory 2.2 se více než polovina projektů nerealizuje.

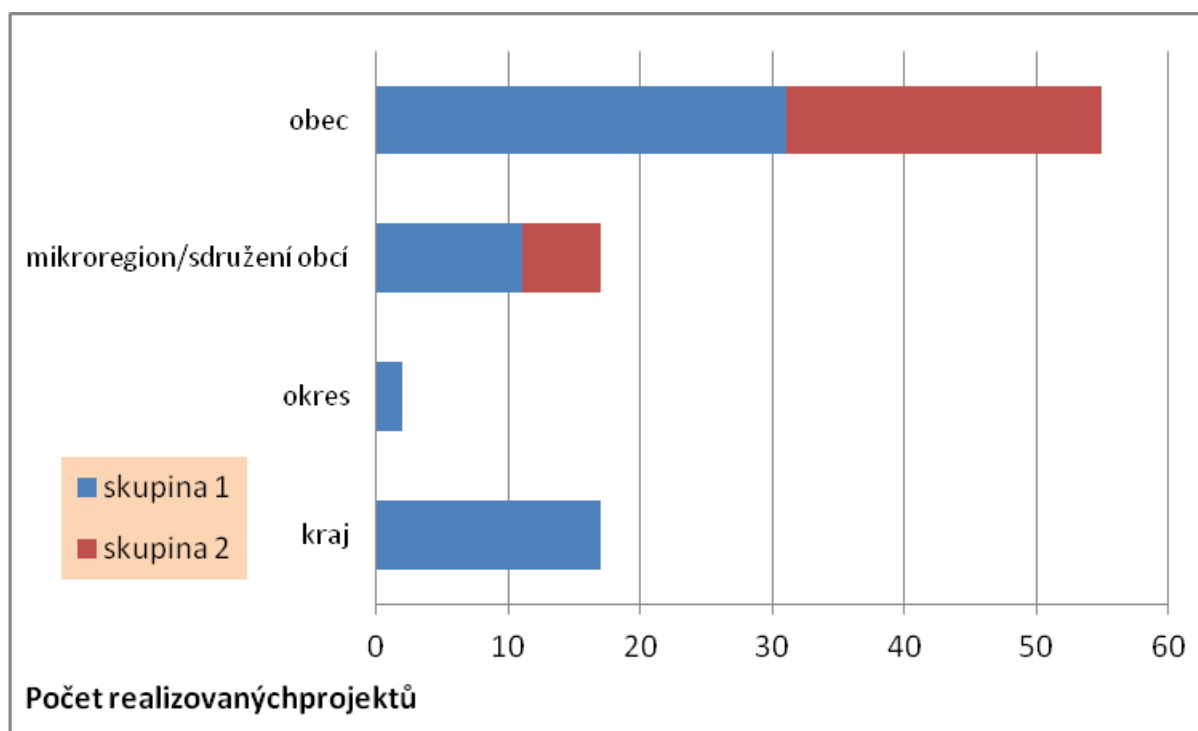
Podrobné hodnocení realizace projektů např. dle jejich témat nebo nositelů nelze udělat. U plánovaných projektů navíc nebyly vůbec hodnoceny indikátory dopadu, dle kterých už lze identifikovat hlavní dosažený význam daného projektu pro území. Z toho důvodu ani nelze provazovat jednotlivé charakteristiky projektů a vzájemně je porovnávat. Proto je důležité správné nastavení monitoringu, včetně monitorovacích indikátorů a důsledně jej každoročně realizovat.

B. ANALYTICKÁ ČÁST

B.1 ZHODNOCENÍ ROZVOJE ÚZEMÍ JIHOMORAVSKÉHO KRAJE ZA OBDOBÍ LET 2007–2013 Z POHLEDU STRATEGICKÝCH AKTIVIT A INVESTIC DO CESTOVNÍHO RUCHU V JIHOMORAVSKÉM KRAJI S DŮRAZEM NA PLNĚNÍ PROJEKTŮ Z AKČNÍHO PLÁNU PRCR

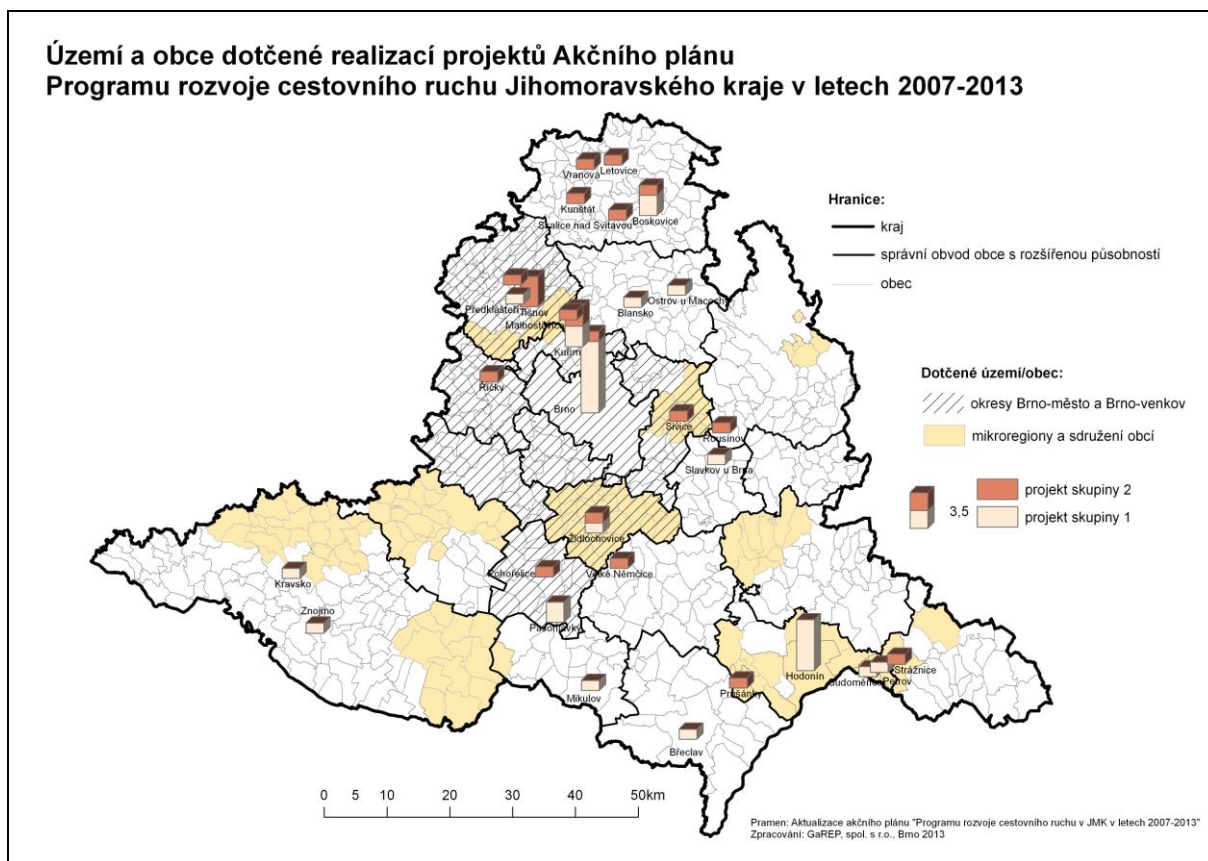
V období let 2007–2013 bylo nebo je realizováno 82 projektů z vymezené skupiny č. 1 (mají významný dopad na rozvoj cestovního ruchu v kraji či regionu) a 64 projektů z vymezené skupiny č. 2 (mají významný dopad na rozvoj cestovního ruchu v místě, případně nemají významnější dopad na rozvoj cestovního ruchu), které byly navrženy v rámci **akčního plánu Programu rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje na období 2007–2013**.

Z hlediska místa realizace se 17 projektů skupiny 1 dotklo území celého kraje, z toho 7 projektů se týkalo mezinárodní spolupráce (5 s Rakouskem a 2 se Slovenskem). Území okresu pokrývaly 2 projekty ze skupiny 1. Mikroregiony či sdružení obcí realizovaly 11 projektů ze skupiny 1 a 6 projektů ze skupiny 2. Na území obcí bylo realizováno 31 projektů ze skupiny 1 a 24 projektů ze skupiny 2.

Více než jeden projekt ze skupiny 1 realizoval **Hodonín, Veselí nad Moravou** a přilehlé obce – konkrétně se jednalo o vybudování cyklostezky a rozvoj turistické plavby na Baťově kanálu a dalších opatření nutných pro plavbu (vybudování mola, revitalizace přístaviště apod.). Několik významných projektů realizovalo město **Brno**, z toho minimálně restaurování vily Tugendhat (dotace z IOP) lze považovat za projekt mezinárodního významu, avšak i ostatní projekty významně přispívají k zvýšení atraktivnosti města (kostnice, brněnské podzemí, hvězdárna a planetárium, Špilberk, expozice v ZOO...). Sedm projektů realizovaných na **k. ú. Suchdol** (obec Křtiny) přispělo ke zlepšení vybavenosti spojené s návštěvami jeskyní

v Moravském krasu. Dva projekty byly realizovány na území města **Kuřim** (jedná se o rozšíření služeb v areálu golfového resortu KASKÁDA) a v **Boskovicích** (westernové městečko a židovské památky). Také některé projekty ze skupiny 2 se týkaly výše zmíněných projektů. Podrobné rozložení projektů na území Jihomoravského kraje a v jednotlivých obcích znázorňuje následující mapa.

Obr. 1: Území a obce, které byly dotčeny realizací projektů z PRKR JMK 2007–2014

Pramen: Podklady Jihomoravského kraje, vlastní úprava GaREP, 2013

Finančně nejnáročnější projekt ze skupiny 1 je jednoznačně výstavba komplexu Moravia THERMAL k.ú. Mušov (1,25 mld. Kč) a vybudování lázeňské a rekreační zóny Pasohlávky (537 mil. Kč), jejichž investorem je soukromý sektor. Finančně náročné bylo rovněž budování cyklostezek, které patřily k nejčastěji realizovaným projektům.

Vybrané projekty podpořené ze strukturálních fondů EU

Vedle toho existuje velká část projektů, které byly realizovány v období platnosti PRKR JMK 2007–2013, ale nebyly uvedeny v jeho AP. Přesto tyto projekty měly významný vliv na další rozvoj cestovního ruchu v Jihomoravském kraji. Tyto projekty byly velmi často podpořeny dotačními zdroji Evropské unie (nejvýznamněji z ROP JV nebo dále z IOP, Programu rozvoje venkova nebo v rámci Přeshraniční spolupráce).

Z ROP Jihovýchod bylo podpořeno několik celokrajských marketingových projektů. Jedná se například o 6 celokrajských projektů Centrály cestovního ruchu – Jižní Morava a 5 projektů Jihomoravského kraje vždy z oblasti marketingu a propagace (viz níže uvedená tabulka).

Tab. 1: Přehled projektů Jihomoravského kraje a Centrály cestovního ruchu – Jižní Morava z oblasti marketingu, které byly dotačně podpořeny z ROP NUTS II Jihovýchod

Žadatel	Název projektu	Rok schválení	Dotace (v Kč)
Jihomoravský kraj	Prezentace Jihomoravského kraje doma i v zahraničí	2008	9 250 000
Jihomoravský kraj	Propagace cestovního ruchu v JMK prostřednictvím turistických rodinných pasů	2008	4 722 218
Jihomoravský kraj	Propagace jižní Moravy jako kongresové a incentivní destinace budoucnosti aneb Připravení na 100 %!	2008	9 999 712
Jihomoravský kraj	Marketingová propagace Jihomoravského kraje ve východní Evropě	2010	9 250 000
Jihomoravský kraj	Zažijte Jižní Moravu	2010	4 625 000
Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava	Kongresová, veletržní a incentivní turistika v regionu Jižní Morava	2008	9 992 355
Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava	Regionální rezervační systém	2008	1 034 586
Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava	Posílení image regionu Jižní Morava a rozvoj informovanosti	2008	9 943 154
Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava	Netradiční místa pro netradiční setkání	2010	7 282 319
Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava	Zaujměme NOVĚ zahraniční destinace	2010	9 829 009
Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava	Jižní Morava - oblíbená domácí destinace	2010	5 280 361

Pramen: Seznam příjemců ROP NUTS II Jihovýchod k 28. 6. 2013, vlastní úpravy GaREP, 2013

V oblasti marketingu nelze ani opomenout aktivity nadregionálního (nadkrajského) charakteru, které se v minulých letech projevily například vznikem webového portálu (www.tourcentrope.eu) v rámci aktivit středoevropského regionu CENTROPE (CZ, SK, AT a H) na podporu kulturních akcí a cyklotras v rámci celého území. Za českou stranu se stala partnerem projektu CCR JM. Tato organizace cestovního ruchu je také realizátorem dalšího významného nadregionálního projektu s přeshraničním dopadem do Rakouska s názvem TOP výletní cíle Jižní Moravy, kdy jsou prezentovány hlavní turistické cíle (v současnosti celkem 28 atraktivit) pro návštěvu Jižní Moravy.

Mezi **další projekty Jihomoravského kraje**, které byly podpořeny z dotačních zdrojů, ale již měly investiční charakter, lze vyjmenovat například projekty na podporu Archeoparku Mikulčice, obnova secesní vily rodiny Löw Beerů nebo významné investice v obci Lednice z oblasti lázeňství a kultury (např. Zámecká jízďárna s dotací cca 0,5 mld. Kč z IOP).

Realizované projekty různých subjektů z oblasti CR v období 2007–2013 lze v Jihomoravském kraji počítat na stovky, ale vzhledem k jejich neevidenci nelze vyhodnotit jejich celkové přínosy a dopady na rozvoj území. **Evidovány jsou pouze ty projekty, které byly podpořeny z veřejných zdrojů formou dotace, a to vždy u poskytovatele příslušné dotace** (např. na stránkách Regionální rady NUTS II Jihovýchod).

Velký počet projektů, které byly realizovány na podporu cestovního ruchu v Jihomoravském kraji, získalo právě dotační podporu z ROP Jihovýchod. **V rámci tohoto programu bylo v Jihomoravském kraji realizováno 144 projektů v celkové hodnotě cca 2,2 mld. Kč, a to v rámci v programu identifikovaných dvou oblastí podpory:**

1. Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch (93 projektů, s dotací cca 2 mld. Kč)
2. Rozvoj služeb v cestovním ruchu (51 projektů, s dotací cca 200 mil. Kč)

Tyto oblasti podpory zároveň velmi úzce souvisí se zaměřením prvních dvou priorit (ze tří) PRČR JMK 2007–2013, které se zaměřují na turistickou infrastrukturu, produkty a marketing.

Celkově lze konstatovat, že za sedmileté období byla realizována řada projektů, které zvýšily atraktivitu Jihomoravského kraje pro turisty, ať už zahraniční nebo domácí. Řada projektů přispěla ke zlepšení infrastruktury cyklistické dopravy. Realizováno však bylo velmi málo projektů, které by zlepšily kvalitu služeb v cestovním ruchu. Velká část území pak zůstala projekty nedotčena, jedná se však především o území, která nemohou návštěvníkům nabídnout tak atraktivní prostředí, jako je např. Vyškovsko. Každopádně jsou i další oblasti, kde by případná realizace projektů mohla významně aktivizovat rozvoj dalších aktivit cestovního ruchu – např. v dlouhodobě deklarované oblasti Vranovska.

B.2 ZHODNOCENÍ SOUČASNÝCH DOTAČNÍCH PROGRAMŮ JIHOMORAVSKÉHO KRAJE A JEJICH PROVÁZANOST NA NAPLŇOVÁNÍ PRCR JMK 2007–2013

Významnost rozvoje cestovního ruchu v kraji souvisí s velikostí finančních výdajů, které na jeho podporu plynou. Potenciálních finančních zdrojů existuje velké množství – od evropských přes národní, krajské, obecní až po zdroje ze soukromé sféry. Z hlediska kraje je nejvýznamnějším zdrojem jeho vlastní rozpočet, který na rozdíl od jiných zdrojů zajišťuje určitou finanční stabilitu.

V oblasti cestovního ruchu Jihomoravský kraj vyhlašuje dotační program **„Podpora zkvalitnění služeb turistických informačních center v Jihomoravském kraji“**. Ten je zaměřen zejména na:

- a) prohlubování vzájemné spolupráce a komunikace mezi TIC a Jihomoravským krajem v oblasti cestovního ruchu,
- b) zlepšení informovanosti o možnostech cestovního ruchu v Jihomoravském kraji,
- c) sběr a zveřejňování informací o zajímavých místech, atrakcích, službách, produktech, programech a akcích cestovního ruchu na webových stránkách TIC/webových stránkách zřizovatele, na portále cestovního ruchu www.jizni-morava.cz a na cykloportále www.cyklo-jizni-morava.cz,
- d) podporu fungování a rozvoje sítě TIC v kraji, další zvyšování úrovně poskytovaných služeb a dosažení stupně kvality poskytovaných služeb u TIC v Jihomoravském kraji,
- e) zkvalitnění poskytovaných služeb, zejména rozšíření otevírací doby TIC v letní turistické sezóně (min. měsíc červenec, srpen).

Na jeho realizaci bývá z rozpočtu JMK vyčleněna obvykle částka 2 000 000,- Kč, pouze v letech 2009 a 2012 byla nižší (1 500 000,- Kč a 1 400 000,- Kč). Podpořeno bývá cca 30–35 projektů různých typů žadatelů – obce, svazky obcí, příspěvkové organizace, občanská sdružení, fyzické osoby atd. (žadatelé jsou provozovatelé TIC). Projekty bývají relativně malé, průměrná výše se pohybuje zhruba kolem 50 až 60 tisíc Kč, nicméně svůj hlavní cíl – motivace ke zvyšování kvality služeb TIC a vzájemná spolupráce TIC a kraje – to splňuje. Nejčastějšími aktivitami jsou rozšiřování otevírací doby TIC, vydávání propagačních materiálů a pořízení vybavení TIC.

Dalším krajským dotačním programem z oblasti cestovního ruchu, který vypisuje oddělení strategického rozvoje, je **„Podpora rozvoje cyklistiky a cyklistické dopravy v Jihomoravském kraji“**. Možnými žadateli jsou obce, svazky obcí a jiné právnické osoby na území Jihomoravského kraje. Pro rok 2013 byly podpořeny celkem tři projekty v celkovém objemu 1,2 mil. Kč. Dva z těchto projektů byly zaměřeny na vybudování cyklistické stezky, jeden na budování doprovodné infrastruktury cyklostezek.

Kromě toho existuje také dotační program **„Podpora udržování čistoty cyklistických komunikací v Jihomoravském kraji“**, jehož objem se pohybuje mezi 1–2 mil. Kč. Pro rok 2013 bylo podpořeno 24 projektů celkovou částkou 1,3 mil. Kč.

Dále se cestovního ruchu zprostředkovaně (nepřímo) dotýkají dotace v rámci dotačního programu odboru kultury a památkové péče (podpora subjektů působících zejména v oblasti hudby, tance, divadla, folkloru, uměleckých řemesel, podpora subjektů činných v oblasti

nemateriálních statků zapsaných na seznamu UNESCO a podpora zachování a obnovy movitých i nemovitých kulturních památek) – v roce 2013 cca 13 mil. Kč a mimořádné dotace, které každoročně směřují do rozvoje kultury a památkové péče v Jihomoravském kraji (v roce 2013 to bylo ve výši cca 33 mil. Kč).

Dotace poskytované krajem se tedy koncentrují na poměrně úzkou oblast cestovního ruchu.

Vazba těchto dotací na **PRCR JMK 2007–2013** není příliš intenzivní, protože:

- V rámci oblasti podpory 1.1. Infrastruktura pro cykloturistiku je opatření *1.1.1. Dobudování páteřních cyklistických tras a stezek* věnováno pouze páteřním trasám, zatímco z dotačního programu jsou podporovány i nepáteřní cyklostezky; některé z podpořených projektů by pravděpodobně bylo možné zařadit pod opatření *1.1.2. Zvýšení bezpečnosti na existujících cyklistických trasách a stezkách*.
- Propagační materiály, které vydávají TIC podpořené z dotačního programu, se týkají většinou pouze dílčí části kraje, zatímco v PRCR JMK jsou uváděny celokrajské marketingové aktivity.
- Vytváření produktové nabídky dotacemi podporováno není.

Sběr a vyhodnocování dat, které v rámci dotační podpory provádějí některá TIC, spadá pod opatření *3.1.2. Monitoring a průzkumy v oblasti cestovního ruchu*.

Oprava památek spadá pod opatření *1.5.1. Rekonstrukce památkových objektů pro potřeby cestovního ruchu*, dotace z oblasti kultury se dotýkají také opatření *1.5.2. Úprava infrastruktury pro turistiku zaměřenou na poznávání regionálních specifik*.

Aktivity cestovního ruchu jsou také pravidelně podporovány přímo z **rozpočtu Jihomoravského kraje** řádově několika desítkami miliónů korun ročně (např. v roce 2012 bylo věnováno celkem 32 mil. Kč). Zhruba 10 mil. Kč tvoří vždy příspěvek na pořádání Velké ceny Brno. Další část financí (obvykle 3 mil. Kč ročně) slouží k podpoře Centrály cestovního ruchu – Jižní Morava, jež realizuje řadu celokrajských aktivit, prezentuje kraj a jeho turistické oblasti na veletrzích, vydává propagační materiály a zajišťuje internetovou prezentaci, spolufinancuje značení turistických cest a cyklotras atd. Cca 5 mil. Kč ročně bývá věnováno na marketingové aktivity kraje (propagace kraje na veletrzích, tvorba propagačních materiálů nebo internetová prezentace kraje). Každý rok také bývá věnováno několik miliónů na podporu TIC nebo budování cyklostezek (viz text výše).

V rámci kompetencí jiných odborů kraj přispívá také na činnost kulturních institucí, na opravu památek a na pořádání kulturních akcí, což se ve svém důsledku (i když nepřímo) týká i cestovního ruchu.

Dále **Jihomoravský kraj spolufinancuje 15 % každý rozvojový projekt, který získá dotaci ze strukturálních fondů EU a spadá na území kraje**. To jsou v součtu velmi významné částky (desítky miliónů korun ročně), které plynou do podpory cestovního ruchu v kraji.

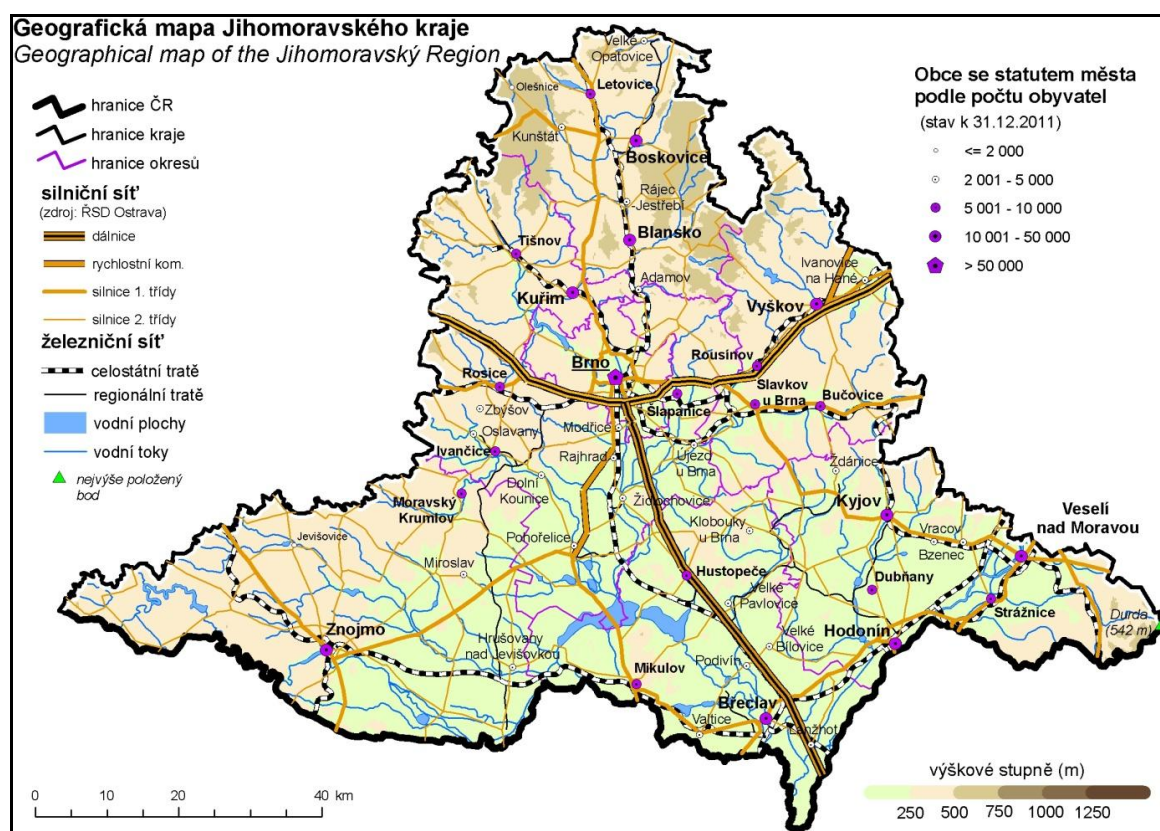
Jihomoravský kraj také vlastní ze dvou třetin společnost Thermal Pasohlávky a.s., prostřednictvím níž se připravuje zázemí pro vybudování lázeňské a rekreační zóny na ploše cca 100 ha na severním břehu Mušovské vodní nádrže v katastrálním území Pasohlávky a Mušov. I zde již byly nebo teprve budou investovány velké finanční částky.

Finance z krajského rozpočtu určené na oblast cestovního ruchu jsou v porovnání s finančními možnostmi strukturálních fondů EU (zejména ROP JV nebo IOP, ze kterých jednotliví aktéři rozvoje čerpají nejvíce dotačních prostředků na cestovní ruch) významně menší, přesto jsou ale velmi důležité. Jejich důležitost a potřebnost by měla být do budoucna založena zejména na tom, že podporovaná témata cestovního ruchu z krajských zdrojů by měla být doplňkem pro jiné typy dotačních programů (v budoucnu např. Integrovaného regionálního operačního programu) a nemělo by stávat, že bude docházet k duplikaci.

B.3 ZÁKLADNÍ SOCIOEKONOMICKÉ PODMÍNKY PRO ROZVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V JIHOMORAVSKÉM KRAJI

Cestovní ruch patří v České republice stále mezi hospodářská odvětví, která nejsou dostatečně oceňována, a to zejména kvůli jeho synergickému propojení na další sektory hospodářství (doprava, potravinářství, služby apod.). Vznikající multiplikační efekty zvedají obvykle udávané celorepublikové hodnoty cestovního ruchu u charakteristik typu HDP (cca 3 %) nebo zaměstnanost (cca 5 %) na vícenásobná čísla, čímž by si odvětví cestovního ruchu zasloužilo významně větší pozornost, než je tomu doposud. I z těchto důvodů je důležité znát ostatní socioekonomické podmínky pro jeho rozvoj.

Jihomoravský kraj České republiky se nachází v jižní části Moravy a jižní stranou přímo hraničí s Rakouskou a Slovenskou republikou. Geograficky má v rámci Evropy výbornou polohu a z jeho centrálně umístěného krajského města Brna je vzdálenost do 4 hlavních měst (Bratislava, Budapešť, Praha a Vídeň) vzdušnou čarou do 300 km. V rámci republiky sousedí ze západu malou částí s Jihočeským krajem a především s Krajem Vysočina, ze severu s krajem Pardubickým a z východní strany pak s krajem Olomouckým a Zlínským. Samotné území kraje je vymezeno územími 7 okresů. Jedná se o okresy: Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo. S rozlohou 7 195 km² je Jihomoravský kraj 4. největším krajem České republiky a jeho území tvoří 673 obcí. Kvalita přírody je i přes vliv průmyslu vysoká. Na území kraje se nachází 1 národní park, 3 chráněné krajinné oblasti a 284 maloplošných chráněných území. Střed kraje je ovlivněn místní metropolí Brnem, které zajišťuje velké množství pracovních příležitostí a kulturního vyžití.

Obr. 2: Geografická mapa Jihomoravského kraje

Pramen: Český statistický úřad (ČSÚ), 2013

K 31. 12. 2012 žilo v 673 obcích kraje celkem 1 169 tis. obyvatel. Jeho největšími městem je moravská metropole Brno (378 tis. obyv.), ve kterém žije cca třetina všech obyvatel kraje. Postavení Brna v hierarchii měst České republiky ovlivňuje pozici celého kraje v mezikrajských srovnáních, jak z hlediska ekonomického tak sociodemografického. Jako druhé největší a nejvýznamnější město ČR vykazuje Brno velmi podobné charakteristiky hlavnímu městu a Jihomoravský kraj se díky tomu dostává v žebříčku postavení krajů na přední místa. Rozdíly v socioekonomickém postavení mezi hlavním městem kraje a periferními obcemi v jižním pohraničí kraje jsou však zásadní. Dalšími velkými městy jsou Znojmo (34 tis. obyv.), Hodonín a Břeclav (obě města cca 25 tis. obyv.).

Vývojový trend počtu obyvatel kraje je celkově příznivý, i když s regionálními diferencemi (k úbytku obyvatel dochází například v oblastech Vranovska, Veselí nad Moravou nebo Letovicka). Průměrný věk obyvatelstva kraje je 41,5 let a tím se řadí mezi „nejstarší“ kraje v ČR. Vzdělanostní struktura obyvatelstva Jihomoravského kraje je, měřeno podílem vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva na obyvatelstvu starších 15 let, ve srovnání s ostatními kraji České republiky vysoká, a to zejména díky lokalizaci 4 významných univerzit. Na dvou z nich (Masarykova a Mendelova univerzita) jsou vyučovány i obory zaměřené na cestovní ruch. V roce 2011 byl dle SLDB podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva 12,6 % (v České republice 10,7 %). Druhá pozice hned za hlavním městem je však ovlivněna především dobrým postavením města Brna a jeho zázemím.

Míra registrované nezaměstnanosti kraje se od roku 2008, kdy se naplno začaly projevovat důsledky ekonomické recese, pohybuje okolo 10 % (k 31. 12. 2012 byla 10,4 %). Vývoj míry registrované nezaměstnanosti kraje kopíruje celorepublikový trend s přibližně jednoprocentní odchylkou nad průměrem České republiky. Největší nezaměstnanost panuje v příhraničních okresech Znojmo, Hodonín a Břeclav. Naopak nejlepší situace ohledně míry registrované nezaměstnanosti je dlouhodobě v okrese Brno-venkov a Brno-město.

Nejvíce lidí je zaměstnáno v odvětví služeb (323,6 tis. osob), dále v průmyslu a stavebnictví (198,5 tis. osob). V zemědělství pracuje 15,7 tis. osob. Přímo v oblasti služeb, které jsou zaměřeny na cestovní ruch (dle dvou kategorií CZ-NACE „Ubytování, stravování a pohostinství“ a „Kulturní, zábavní a rekreační činnost“) bylo v letech 2009–2011 zaměstnáno v průměru 26–29 tis. lidí, což tvoří 5 až 5,5 % všech zaměstnanců Jihomoravského kraje. Průměrné mzdy v těchto kategoriích CZ-NACE ale patří dlouhodobě mezi nejnížší ze všech dalších sledovaných kategorií. Nejvýznamnější roli z pohledu hospodářství hraje tradičně strojírenský průmysl. Centry strojírenského průmyslu jsou město Brno, Blansko nebo Kuřim. Dalšími důležitými odvětvími průmyslu v kraji jsou průmysl elektrotechnický, potravinářský, chemický a farmaceutický.

Podnebí Jihomoravského kraje patří k nejteplejším v České republice, což vytváří velmi příhodné klima pro rozvoj cestovního ruchu. Průměrná roční teplota je 8,3 °C. Souhrn ročních srážek na území kraje se pohybuje v rozmezí 430–780 mm. Krajem protéká několik větších řek – Dyje, Svatka, Kyjovka, Jevišovka, Svitava nebo Morava.

Přírodní podmínky Jihomoravského kraje jsou velmi pestré. V severní části kraje v okrese Blansko, se nachází velké množství lesů a rozsáhlých jeskynních komplexů Moravského krasu. Zde se také nachází největší česká propast Macocha s hloubkou 138,5 metrů. V jižní části kraje v okresech Znojmo, Břeclav a Hodonín dominují plochy polí, luk a vinic. V jihozápadní části kraje hraničící s Rakouskem se nachází Národní park Podyjí. Ve východní

části kraje se začíná zvedat pohoří Bílých Karpat, známé svou vysokou ekologickou hodnotou. Nadmořská výška kraje se pohybuje v rozmezí 150–842 m n. m., přičemž nejvyšším bodem kraje je kopec Durda, který se nalézá v okrese Hodonín v pohoří Bílých Karpat. Naopak nejnižší bod leží na soutoku řeky Moravy a Dyje.

Zemědělská půda se rozprostírá na 59 % území s dominancí orné půdy a lesní pozemky zabírají 28 % území kraje. Především jižní část kraje je známá i pro velký počet vinohradů, které patří mezi velká turistická lákadla kraje. Celkový součet ploch vinic Jihomoravského kraje přesahuje 90 % ploch všech vinic České republiky.

Jihomoravský kraj patří mezi turisticky nejatraktivnější kraje České republiky. Nabídku ubytovacích služeb v kraji zabezpečuje celkem 534 ubytovacích zařízení, jako jsou hotely, motely a kempy s celkovým počtem 35,2 tis. lůžek. Do ubytovacích zařízení kraje zavítalo v roce 2012 celkem 1 099 tis. hostů. Počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních byl celkem 2 150 tis. Z tohoto počtu tvořili 1 456 tis. rezidenti. Nerezidenty byly nejčastěji občané Polska, Slovenska a Německa.

Administrativní území kraje kopíruje marketingový turistický region Jižní Morava, ve kterém se nachází 5 turistických oblastí:

1. Brno a okolí
2. Moravský kras a okolí
3. Pálava a Lednicko-Valtický areál
4. Slovácko (jeho západní část)²
5. Znojensko a Podyjí

Přehled významných atraktivit jednotlivých turistických oblastí Jihomoravského kraje a převládající formy cestovního ruchu zobrazuje dále uvedená tab. 2.

Rajonizace cestovního ruchu Jihomoravského kraje a jeho oblastí byla upřesněna pro potřeby Programu rozvoje cestovního ruchu Jihomoravského kraje 2007–2013 a pro potřeby tohoto dokumentu byla tato rajonizace zcela převzata. Její revidování by mohlo proběhnout v následujících letech (např. v rámci přijetí zákona o podpoře a řízení cestovního ruchu), neboť s některými turistickými oblastmi kraje (zejména TO Brno a okolí) se aktéři doposud nemohou ztotožnit a vytváří to tak bariéry např. v rámci tvorby marketingových aktivit.

Z pohledu atraktivity lákají turisty za návštěvou do kraje především přírodní hodnoty a kulturně historické areály. V kraji se nacházejí dvě významné památky zařazené na seznam památek UNESCO. Jedná se o Lednicko-valtický areál a funkcionalistickou vilu Tugendhat. Další historické stavby včetně velkého množství zámků a hradů, se nalézají prakticky v každé turistické oblasti. Kulturní akce a různé festivaly již v současné době pořádají všechna města, ale i v malých obcích se zvyšuje množství kulturních akcí lákajících návštěvníky na tradiční výrobky a tradiční venkovská řemesla.

Z pohledu přírodních atraktivit se na území kraje nacházejí dvě biosférické rezervace UNESCO, a to Dolní Morava a Bílé Karpaty. Tyto oblasti mají i významnou kulturní hodnotu

² Oblast Slovácka se nachází na území dvou krajů: Jihomoravský (západní část) a Zlínský kraj (východní část).

z pohledu životního prostředí. Dolní Morava vznikla rozšířením bývalé biosférické rezervace Pálava a zahrnuje jedinečné vápencové skály, lužní lesy soutoku řek Moravy a Dyje a kulturní krajinu Lednicko-valtického areálu. Biosférická rezervace Bílé Karpaty návštěvníkům nabízí např. velké množství lesů a květnatých luk se vzácnými stavači. Nadnárodního významu dosahuje také Národní park Podyjí, na jehož hranici navazuje Rakouský národní park Thayatal. Turisticky je v neposlední řadě také velmi atraktivní území Moravského krasu.

Přirozené komplexní spadové centrum Jihomoravského kraje je krajská metropole Brno. Na území druhého největšího města České republiky se nachází velké množství historických památek. Brno je také střediskem kulturních akcí kraje s velkým počtem galerií, kin, muzeí a divadel. Každoročně zde probíhá mezinárodní soutěž ohňostrojů a velké množství návštěvníků do města přiláká i Masarykův okruh, který je střediskem motoristických závodů. Nadnárodního významu dosahuje okruh pořádáním závodu silničních motocyklů Grand Prix České republiky, který je součástí světového seriálu MotoGP. Velkým přínosem pro návštěvnost Brna je vybudované Brněnské výstaviště s dlouholetou tradicí, které je 23. největším výstavištěm světa (Pramen: BVV a. s.), a které představuje významného zástupce architektonického směru funkcionalismu. V areálu výstaviště se konají zejména mezinárodní veletrhy, kongresy, sjezdy, koncerty a další významné akce.

Tab. 2: Přehled turistických oblastí Jihomoravského kraje, jejich vybraných turistických atraktivit a převládajících forem cestovního ruchu.

Turistická oblast	Dominující formy cestovního ruchu	Doprovodné formy cestovního ruchu	Vybrané turistické atraktivity
Brno a okolí	Veletržní a kongresová turistika, kulturně-historicko-poznávací CR	Nákupní CR Gastronomický CR Golfová turistika Cykloturistika	Vila Tugendhat (UNESCO) Hrady Špilberk a Veveří Katedrála Sv. Petra a Pavla Brněnské podzemí ZOO a hvězdárna Brno Brněnské výstaviště Masarykův okruh ZOOpark a Dinopark Vyškov Slavkovské bojiště
Moravský kras a okolí	Přírodně-poznávací turistika	Léčebný CR Pěší turistika Kulturně-poznávací turistika Cykloturistika Venkovská turistika	Moravský kras Hrad Pernštejn Boskovice (zámek, židovská čtvrť) Zábavní park Boskovice Zámky Lysice, Kunštát a Rájec-Jestřebí
Pálava a Lednicko-valtický areál	Kulturně a přírodně-poznávací turistika Vinařská turistika	Pobyt u vody Venkovská turistika Cykloturistika Léčebný CR	Lednicko-valtický areál (UNESCO) Lázně Lednice Mikulov (zámek, sv. kopeček) Biosférická rezervace UNESCO Dolní Morava Vinařské stezky Novomlýnské nádrže Pavlov (barokní sklepy) Aquapark Pasohlávky
Znojensko a	Vinařská turistika	Pobyt u vody	Národní park Podyjí

Turistická oblast	Dominující formy cestovního ruchu	Doprovodné formy cestovního ruchu	Vybrané turistické atraktivity
Podyjí	Kulturně a přírodně-poznávací turistika	Venkovská turistika Cykloturistika Léčebný CR Nákupní CR	Vranovská přehrada Zámek Vranov nad Dyjí Hrad Bítov Znojmo (hrad, podzemí) Vinařské stezky
Slovácko	Etnografická turistika Vinařská turistika Kulturně a přírodně-poznávací turistika	Venkovská turistika Cykloturistika Vodní turistika Lázeňský CR	Biosférická rezervace UNESCO Bílé Karpaty Baťův kanál Hodonín (ZOO a lázně) Zámek Milotice Slovanské hradiště v Mikulčicích Strážnice (zámek a skanzen) Templářská tvrz a sklepy v Čejkovicích

Pramen: PRCR JMK na období 2007–2013, vlastní zpracování GaREP, 2013

B.4 ANALÝZA NABÍDKY CESTOVNÍHO RUCHU

4.a Analýza cílů a atraktivit cestovního ruchu

Jihomoravský kraj představuje turisticky atraktivní území s vyváženou kombinací přírodního a kulturního potenciálu. Rozvojové podmínky cestovního ruchu jsou však v kraji velmi diferencované, soustřeďující se spíše do menších oblastí či jednotlivých lokalit (středisek). Některé z nich dosahují nadregionálního až mezinárodního významu a oslovují tak v hojném počtu nejen domácího návštěvníka, ale i zahraničního návštěvníka (druhý nejnavštěvovanější kraj v ČR). Méně atraktivní přírodní předpoklady ale limitují časovou i funkční využitelnost území kraje. Dominantní funkcí je poznávací a pobytové – relaxační turistika s převážně letní sezónou. Absence horských pásem v podstatě neumožňuje v masovém měřítku rozvíjet zimní rekreaci s důrazem na sjezdové lyžování. Navíc je tato skutečnost v kombinaci s tím, že se v kraji nenachází velké lázeňské rezorty, hlavní příčinou toho, že se kraj řadí v délce pobytu návštěvníků na poslední místo v České republice.

Přírodní potenciál kraje

Přírodní podmínky Jihomoravského kraje jsou determinovány jeho reliéfem, hydrologickými, klimatickými a biografickými podmínkami. Přestože kraj nedisponuje žádným významným pohořím, nalezneme zajímavé a mezinárodně významné prvky reliéfu. Jde především o vertikálně i horizontálně členitý terén hlubokého údolí Dyje nad Znojmem chráněný od roku 1991 v Národním parku Podyjí. Toto území včetně dalšího přilehlého pásu podél státní hranice s Rakouskem bylo v letech 1948–1989 jako hraniční pásmo veřejnosti nepřístupné. Tato skutečnost vytváří jedinečný turistický potenciál (pěší stezky a cyklostezky), což se také daří využívat. Na rakouské straně volně navazuje dříve vyhlášený NP Thayatal.

Druhou oblastí, kde se uplatňují specifické prvky reliéfu je území Moravského krasu. Tato největší a nejvýznamnější krasová oblast České republiky s vyvinutými formami povrchového a podzemního krasu ale i unikáty živé přírody a archeologickými památkami v sobě skrývá především turisticky atraktivní jeskyně (např. Punkevní nebo Sloupsko-šošůvské jeskyně). Díky zmíněným přírodním atraktivitám, jež jsou chráněny jako chráněná krajinná oblast, je území velmi exponovanou turistickou oblastí. Návštěvnost se koncentruje zejména do oblasti Punkevních jeskyní a propasti Macochy. Společně s ostatními jeskyněmi Moravského krasu ji navštíví cca 300–400 tis. osob ročně. Charakter pobytu v CHKO je typicky sezónní (léto) a krátkodobý (obvykle do jednoho dne). Území není typicky využíváno k pobytové rekreaci, i když je zde dominantní prvek sekundárního bydlení v zázemí Brna.

V kraji se nachází ještě další dvě území se statutem CHKO – Pálava a Bílé Karpaty. Pavlovské vrchy tvoří vápencové bradlo s úpatními lesy, stepi a teplomilnou květenou. Dominantou je nejvyšší vrchol (Děvín 550 m n. m.) se zříceninou Dívčího hradu. Pro cestovní ruch je významná vazba na blízký Lednicko-valtický areál, město Mikulov a vodní plochu Mušovských jezer. Přestože Pálava není v porovnání s jinými územími České republiky příliš vysoká, tak ale vytváří vůči nižšímu a rovnějšímu okolí významnou dominantu, která je v současnosti v letním období až nadměrně navštěvovaná. Přírodně hodnotným územím je i výběžek Bílých Karpat, který je možné spojit s ekologicky velmi zachovalým prostředím, což potvrzuje i zařazení této lokality na seznam biosférických rezervací UNESCO (v kraji ještě spolu s biosférickou rezervací UNESCO Dolní Morava).

Přírodní potenciál území pro cestovní ruch je také utvářen jeho **hydrologickými předpoklady**. Ty patří v Jihomoravském kraji v rámci ČR spíše k průměrným až podprůměrným. Vytvářejí potenciál k rozvoji letní rekreace u vody při vodních plochách především regionálního významu. Jejich rozvoj je ale poškozován často znečištěnou vodou sinicemi, i když za poslední roky se tato situace někde významně zlepšuje (např. Brněnská přehrada). Podmínky pro rozvoj vodní turistiky jsou omezené, nenalezneme zde žádnou intenzivněji využívanou „vodáckou“ řeku. Jistou výjimkou je Bařův kanál a provozování turistické lodní dopravy na vybraných vodních plochách (např. Vranovská a Brněnská přehrada nebo Novomlýnské nádrže – Pasohlávky).

Kulturní potenciál kraje

Vzhledem k relativně omezené nabídce přírodních atraktivit (orientovaných výhradně na letní sezónu) hrají kulturně-historické předpoklady v rozvoji cestovního ruchu Jihomoravského kraje zásadní roli. Vedle klasických historických objektů (hrady, zámky, historická centra měst, církevní a technické památky) je **kulturní nabídka kraje v porovnání s ostatními regiony ČR obohacena o typický jihomoravský folklór (zvyky, lidové tradice, slavnosti) a na něj napojený fenomén vinařství**.

V Jihomoravském kraji se nacházejí **dvě památky UNESCO** (kulturní krajina LVA a vila **Tugendhat**) a řada městských a vesnických památkových rezervací a zón (3, resp. 11 měst a 3, resp. 9 venkovských obcí). Tato území vytváří příznivé, i když selektivní, šance na rozvoj městské turistiky. Jistou nevýhodou této formy cestovního ruchu je její krátkodobý charakter. **Zásadní význam lze v kraji přisoudit kulturně krajinným památkovým zónám** (areálům), a to Lednicko-valtickému (památko světového kulturního dědictví na seznamu UNESCO), Slavkovskému bojišti, Slovanské hradiště v Mikulčicích (významná lokalita z období Velké Moravy aspirující na zápis do UNESCO) a oblasti Vranovska-Bítovska. Podobné postavení zaujímá veletržní město Brno (zejména z hlediska zahraničního turismu), jen veletrhy navštíví v průměru kolem 1 miliónu hostů ročně. Mezi další významné kulturně historické památky lze zařadit **zámky** (např. Vranov nad Dyjí, Lednice na Moravě, Slavkov u Brna, Bučovice nebo Uherčice), **hrady** Bítov nebo Pernštejn, stejně jako i **církevní stavby** – např. barokní kostel ve Křtinách nebo Znojemská hradní rotunda.

Vedle hmotných památek se v Jihomoravském kraji také vyskytuje velké množství nehmotných kulturních aktivit. Dvě z těchto mnoha aktivit jsou dokonce zapsány organizací UNESCO na seznam Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva. V prvním případě se jedná o **jízdu králů**, která bývá provozována zejména v obcích na Slovácku. Ve druhém případě se jedná o mužský lidový **tanec verbuňk**, jehož lokalizace je také směřována do turistické oblasti Slovácko.

Obr. 3: Kulturní památky a zajímavosti Jihomoravského kraje

Pramen: Tematický atlas Jihomoravského kraje, 2010

Hodnocení významnosti atraktivit

Hodnocení významnosti turistických cílů a atraktivit lze provádět mnoha způsoby a pro oblast Jihomoravského kraje lze např. nejvhodněji využít hodnocení, které prováděla v roce 2009 a v roce 2013 Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity pro potřeby Regionální rady regionu NUTS II Jihovýchod, kam Jihomoravský kraj spadá. V rámci této analýzy byly v Jihomoravském kraji vymezeny střediska cestovního ruchu nadregionálního (národního a mezinárodního) a regionálního (krajského) významu.

Významnost turistických cílů se však v čase mění, a proto by mělo docházet průběžně k jejich aktualizaci. Příkladem postupné změny je například obec Lednice, která díky budování kapacit v oblasti lázeňství rozšiřuje svojí roli v oblasti cestovního ruchu. Podobný případ nastane i např. po dobudování infrastruktury v areálu Slovanského hradiště v Mikulčicích, kdy se významně změní jeho vybavenost.

Tab. 3: Hodnocení významu turistických středisek a atraktivit Jihomoravského kraje

Střediska nadregionálního významu (národního a mezinárodního)	Střediska regionálního významu (krajského)
Brno, Mikulov, Znojmo, Slavkovské bojiště, Lednicko-valtický areál, Vranovská přehrada, Novomlýnské nádrže, Moravský kras, NP Podyjí, Lednice	Blansko, Boskovice, Břeclav, Bučovice, Bzenec, Hodonín, Hustopeče, Ivančice, Kyjov, Letovice, Sloup, Modřice, Moravský Krumlov, Doubravník, Nedvědice, Pohořelice, Rosice, Strážnice, Tišnov, Veselí n. Moravou, Vyškov, Olešnice, Jedovnice, Suchý, Bítov, Štítary, Vranov nad Dyjí, Pasohlávky, Lančov, Oslonovice, Kněždub, Chvalovice, CHKO Bílé Karpaty, CHKO Pavlovské vrchy, Pavlov, Petrov-Plže, Blatnice + další vybrané vinařské obce

Pramen: Kvantifikační analýza potenciálu cestovního ruchu regionu NUTS II Jihovýchod, ESF MU, 2009, 2013

Další měření významnosti lze učinit srovnáním počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ) v obcích Jihomoravského kraje k vybranému datu, případně i za účelem analýzy posunu stavu srovnáním mezi vybranými roky. V níže uvedené tabulce je 25 obcí s největším počtem lůžek v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2012 tak, jak jsou evidovány Českým statistickým úřadem. V těchto 25 obcích bylo lokalizováno celkem 24 105 lůžek, což reprezentovalo téměř 70 % všech lůžkových kapacit v HUZ v kraji v roce 2012.

Tab. 4: Nejvýznamnější střediska cestovního ruchu podle počtu lůžek (nad 200 lůžek) v hromadných ubytovacích zařízeních v letech 2007 a 2012 (vždy k 31. 12.) a jejich index změny

Pořadí 2012 (2007)	OBCE	Počet lůžek (2007)	Počet lůžek (2012)	Index změny 2007/2012 (rok 2007 = 100)
1 (1)	Brno	9 002	10 970	121,9
2 (9)	Lednice	570	1 225	214,9
3 (2)	Břeclav	945	1 190	125,9
4 (4)	Pasohlávky	804	993	123,5
5 (8)	Znojmo	744	981	131,9
6 (7)	Hodonín	750	921	122,8
7 (6)	Štítary	785	867	110,4
8 (3)	Vranov nad Dyjí	806	832	103,2
9 (5)	Strážnice	791	699	88,4
10 (10)	Bítov	532	630	118,4
11 (11)	Blansko	507	590	116,4
12 (16)	Hustopeče	281	469	166,9
13 (17)	Rosice	274	416	151,8
14 (12)	Bzenec	413	400	96,9
15 (19)	Boskovice	252	357	141,7
16 (14)	Přítluky	366	308	84,2
17 (15)	Suchý	337	304	90,2

Pořadí 2012 (2007)	OBCE	Počet lůžek (2007)	Počet lůžek (2012)	Index změny 2007/2012 (rok 2007 = 100)
18 (20)	Valtice	243	297	122,2
19 (23)	Chvalovice	132	262	198,5
20 (21)	Pavlov	226	259	114,6
21 (18)	Sloup	256	254	99,2
22 (24)	Veselí nad Moravou	123	245	199,2
23 (13)	Oslnovice	384	221	57,6
24 (-)	Tvarožná Lhota	i.d.	211	-
25 (22)	Modřice	204	204	100,0
Celkem		19 727	24 105	122,2

Pramen: Veřejná databáze ČSÚ, vlastní úprava GaREP, 2013

Pozn. Ve statistických datech ČSÚ nejsou u některých obcí uváděna data za rok 2012, resp. je u nich uváděna značka pro důvěrný údaj (i.d.). Jedná se ale např. i o obce, u kterých bylo v roce 2007 zaznamenáno velké množství lůžek: Jedovnice (788), Mikulov (626), Lančov (527) nebo Vyškov (259).

Kapacita lůžek indikuje určitou atraktivnost daného střediska. Při porovnání stavu lůžkové kapacity u 25 obcí z Jihomoravského kraje mezi roky 2007 a 2012 je zřejmé, že ve většině obcí (u 17 z nich) došlo k nárůstu lůžkové kapacity, a to i navzdory dopadům hospodářské krize. Tento růst mohl být ovlivněn vysokou výší dotační podpory ubytovacím zařízením z Regionálního operačního programu NUTS II Jihovýchod (zejména v letech 2008–2010, poté došlo k omezení příslušných výzev)³. S ohledem na skutečnost dlouhodobě nízkého využití lůžek a pokojů v JMK (cca 30 %) je tento trend v oblasti lůžkové kapacity zářející a do budoucnosti částečně rizikový.

Největší růst počtu lůžek byl zaznamenán v oblasti LVA s dominací v Lednici, kde došlo k více než dvojnásobnému zvýšení lůžkové kapacity. Tato skutečnost byla zapříčiněna hlavně novým otevřením a postupným budováním lázní v obci. Další významný růst byl zaznamenán na Znojemsku – Znojmo, Chvalovice nebo Bítov. Naopak menší pokles či stagnaci lze pozorovat v oblasti Moravského krasu u obcí Sloup nebo Suchý. Velmi zvláštní situace panuje na Strážnicku, kde se nachází sousední obce se zcela rozdílným výsledkem – cca 100 lůžek úbytek ve Strážnici, stagnace v Bzenci a dynamický (o cca 120 lůžek) růst ve Veselí n. M.

Návštěvnost turistických cílů a aktivit

Návštěvnost Jihomoravského kraje⁴ a jeho turistických cílů je odvislá od jejich nabídky, a to zejména v konkurenci ostatních cílů v České republice, případně i ve střední Evropě. Obecně mezi nejnavštěvovanější cíle v České republice patří zoologické zahrady a ani

³ Prudký nárůst ubytovací kapacity byl způsobený zejména vysokými dotacemi soukromým subjektům z ROP Jihovýchod, což následně vedlo k narušení konkurenčního prostředí a s tím souvisejícím problémům všech ubytovacích zařízení, a to včetně těch, které získaly dotaci. Tato skutečnost je konstatována i v Konceptu státní politiky cestovního ruchu ČR na období 2014–2020.

⁴ Všechny výše uvedené statistické údaje jsou vždy za rok 2012 a jejich pramen jsou statistiky agentury CzechTourism (pokud není uvedeno jinak).

v Jihomoravském kraji tomu dlouhodobě není jinak. Na území JMK se nachází tři ZOO většího charakteru (v Brně, Vyškově a Hodoníně), které každoročně vykazují celkovou návštěvnost cca 0,5 mil. převážně domácích návštěvníků. Mezi další významné turistické cíle kraje se jednoznačně řadí hrady a zámky (zejména Státní zámek Lednice s více než 300 tis. návštěvností nebo hrad Špilberk s cca 100 tis. návštěvností a Státní hrad Pernštejn s cca 70 tis. návštěvností). Nejnavštěvovanější přírodní památka nejen kraje, ale i celé České republiky jsou jeskyně Moravského krasu s cca 300 tis. návštěvou ročně. Jihomoravský kraj také disponuje širokou nabídkou církevních památek, z nichž je nejatraktivnější Katedrála sv. Petra a Pavla v Brně, kterou navštíví také více než 300 tis. návštěvníků za rok.

Vedle statických turistických cílů jsou také pro návštěvnost území velmi důležité **organizované akce**, jež se stávají též žádanými turistickými cíli. V Jihomoravském kraji dlouhodobě existují dvě akce mezinárodní úrovně, jejichž návštěvnost přesahuje výrazně stotisícové hodnoty a v České republice tak nemají konkurenci:

- motocyklové závody Grand Prix České republiky na Automotodromu Brno s návštěvností 222 tis. lidí v roce 2012 (Pramen: Automotodrom Brno a.s.)
- festival ohňostrojů Ignis Brunenesis v Brně s návštěvností 840 tis. lidí v roce 2011 (Pramen: SNIP & CO, reklamní společnost, s.r.o.).

Vedle toho existuje v kraji další spektrum mnoha akcí s několika tisícovou návštěvností, z nichž dlouhodobě dominují dvě nejvýznamnější vinobraní nejen v Jihomoravském kraji, ale také v celé České republice:

- Znojemské vinobraní ve Znojmě (návštěvnost 70 tis. lidí v roce 2013)
- Pálavské vinobraní v Mikulově (návštěvnost 50 tis. lidí v roce 2013)

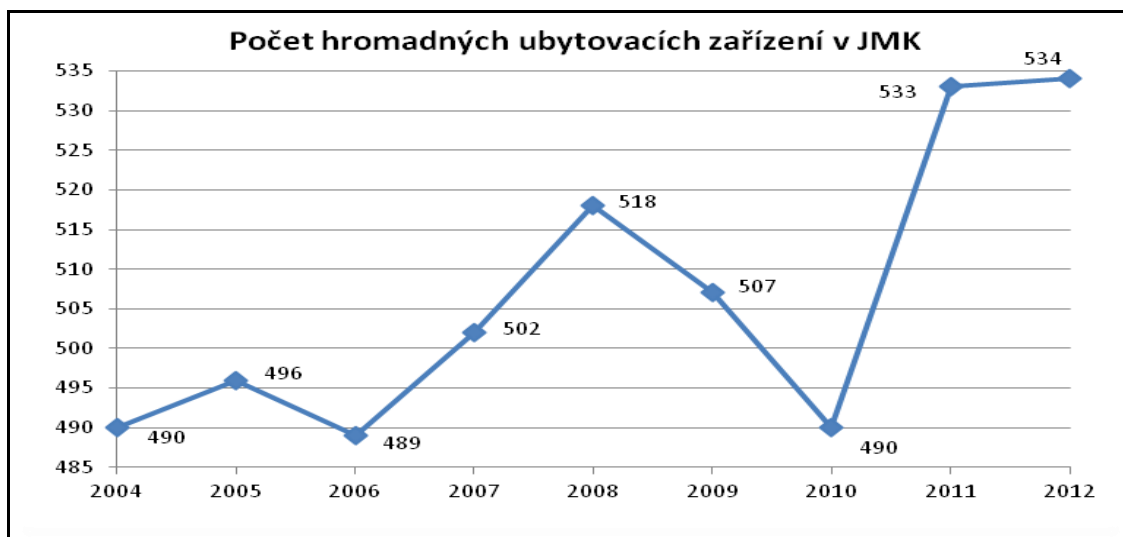
Na výše uvedené navazuje další celé spektrum různých akcí jako je např. folklórní festival ve Strážnici (návštěvnost 22 tis. lidí v roce 2013), rekonstrukce bitvy Tří císařů u Slavkova (návštěvnost v jednotlivých letech průměrně cca 10 tis. lidí) a další různé hudební, divadelní a folklórní slavnosti a další akce spojené např. s vínem, které se konají v průběhu celého roku na různých místech Jihomoravského kraje (Pramen: jednotliví pořadatelé akcí).

Výhodou této součásti cestovního ruchu (organizování akcí) v porovnání se statickými atraktivitami (zámky, hrady...) je to, že se každý rok v různém ročním období může objevit nějaká nová atraktivní akce, která může začít generovat významné návštěvnosti dané lokality.

4.b Analýza turistické infrastruktury

Vývoj, druhová struktura a především prostorové rozmístění ubytovacích zařízení významně souvisely a souvisí s dlouhodobou atraktivitou hlavních druhů a forem cestovního ruchu na našem území.

Počet hromadných ubytovacích zařízení v České republice dosáhl v roce 2012 počtu 7 631 s celkovou lůžkovou kapacitou 472 015. Jihomoravský kraj z tohoto počtu tvoří 534 (7 %, 6. místo mezi kraji) zařízení HUZ a 35 225 (7,5 %, 5. místo mezi kraji) lůžek. V čase dochází v ČR k mírnému poklesu. Obdobný trend zaznamenáváme, i když s určitým zpožděním, i u vývoje lůžkové kapacity. Oproti tomu je ale situace v Jihomoravském kraji odlišná, neboť u něj dochází spíše k mírnému růstu (zejména v letech 2010–2012).

Obr. 4: Vývoj počtu HUZ v Jihomoravském kraji v posledních 10 letech

Pramen: ČSÚ, vlastní úprava GaREP, 2013

Tab. 5: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle krajů ČR k 31. 12. 2007

Území	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Počet míst pro kempy a karavany	Počet lůžek/zařízení	Počet pokojů/zařízení
Hlavní město Praha	654	34 371	74 602	53 967	114,07	52,56
Středočeský kraj	566	10 995	29 969	1 275	52,95	19,43
Jihočeský kraj	1 022	18 122	53 590	6 741	52,44	17,73
Plzeňský kraj	517	9 182	25 693	14 423	49,70	17,76
Karlovarský kraj	427	13 874	28 586	3 793	66,95	32,49
Ústecký kraj	394	7 169	18 891	1 610	47,95	18,20
Liberecký kraj	895	13 268	39 927	2 772	44,61	14,82
Královéhradecký kraj	968	15 869	45 331	2 900	46,83	16,39
Pardubický kraj	362	6 223	17 984	5 438	49,68	17,19
Vysočina	358	6 622	19 750	2 120	55,17	18,50
Jihomoravský kraj	502	12 294	31 311	2 974	62,37	24,49
Okres Blansko	57	1 010	2 962	570	51,96	17,72
Okres Brno-město	82	4 316	9 002	235	109,78	52,63
Okres Brno-venkov	77	1 265	3 505	1 741	45,52	16,43
Okres Břeclav	93	1 890	5 193	443	55,84	20,32
Okres Hodonín	61	1 521	4 147	480	67,98	24,93
Okres Vyškov	20	401	1 017	-	50,85	20,05
Okres Znojmo	112	1 891	5 485	1 474	48,97	16,88

Území	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Počet míst pro kempy a karavany	Počet lůžek/zařízení	Počet pokojů/zařízení
Olomoucký kraj	345	7 045	18 833	1 250	54,59	20,42
Zlínský kraj	366	7 999	21 564	1 540	58,92	21,86
Moravskoslezský kraj	469	9 527	25 676	2 188	54,75	20,31
Česká republika	7 845	172 560	451 707	53 967	57,58	22,00

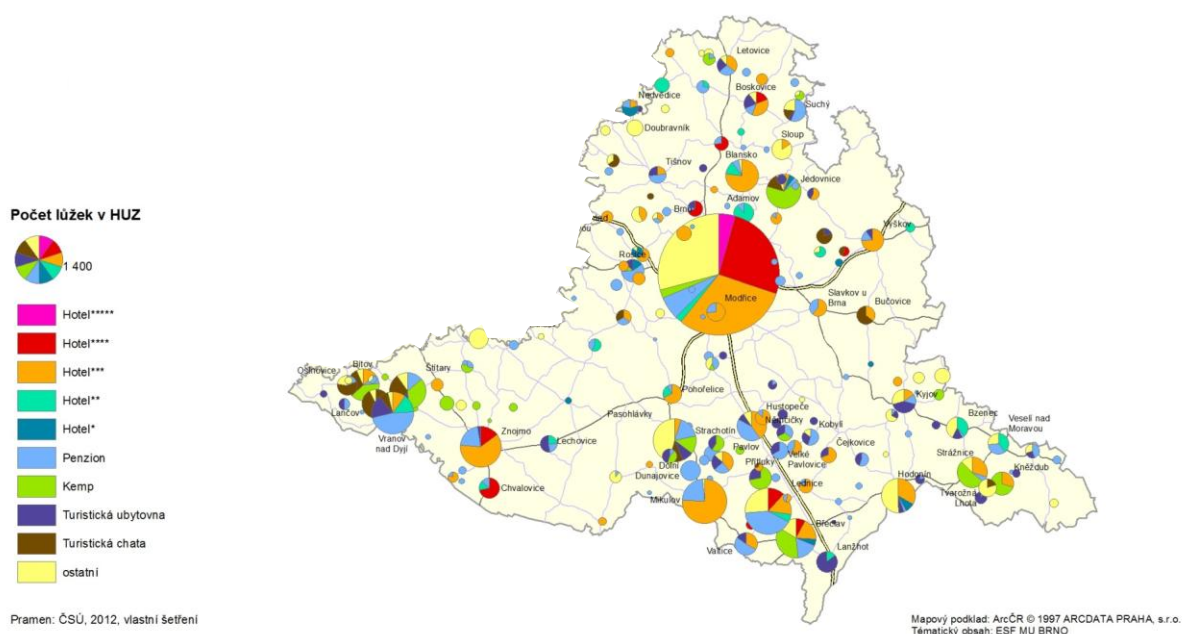
Pramen: ČSÚ, vlastní úprava GaREP, 2013

Tab. 6: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení podle krajů ČR k 31. 12. 2012

Území	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Počet míst pro kempy a karavany	Počet lůžek/zařízení	Počet pokojů/zařízení
Hlavní město Praha	621	37 996	80 925	1 063	130,31	61,19
Středočeský kraj	552	11 626	31 177	6 132	56,48	21,06
Jihočeský kraj	987	18 619	53 417	12 931	54,12	18,86
Plzeňský kraj	476	9 376	25 530	3 482	53,63	19,70
Karlovarský kraj	407	14 648	30 042	1 267	73,81	35,99
Ústecký kraj	382	7 640	19 934	1 664	52,18	20,00
Liberecký kraj	789	12 790	38 741	2 935	49,10	16,21
Královéhradecký kraj	954	16 229	45 877	4 850	48,09	17,01
Pardubický kraj	351	7 180	20 260	1 557	57,72	20,46
Vysočina	387	7 221	21 102	3 536	54,53	18,66
Jihomoravský kraj	534	14 273	35 225	5 088	65,96	26,73
Okres Blansko	69	1 288	3 611	1 105	52,33	18,67
Okres Brno-město	85	5 343	10 970	30	129,06	62,86
Okres Brno-venkov	78	1 404	3 742	1 691	47,97	18,00
Okres Břeclav	124	2 373	6 267	548	50,54	19,14
Okres Hodonín	56	1 472	3 991	445	71,27	26,29
Okres Vyškov	21	467	1 175	-	55,95	22,24
Okres Znojmo	101	1 926	5 469	1 269	54,15	19,07
Olomoucký kraj	370	7 754	20 176	817	54,53	20,96
Zlínský kraj	349	8 676	22 559	1 274	64,64	24,86
Moravskoslezský kraj	472	10 631	27 050	1 754	57,31	22,52
Česká republika	7 631	184 659	472 015	48 350	61,86	24,20

Pramen: ČSÚ, vlastní úprava GaREP, 2013

Česká republika, potažmo i Jihomoravský kraj zaznamenává v posledních letech i kvalitativní změny v domácím cestovním ruchu, a to jak v oblasti turistické nabídky tak i poptávky. Druhá skladba HUZ doznává ve sledovaném období změn. Celkově se zlepšuje kvalita nabídky, zvyšuje se počet lůžek i pokojů v hotelech a podobných zařízeních, naopak ubývá lůžka v kategorii ostatní ubytovací zařízení. K růstu kapacit dochází i v případě nejluxusnějších hotelů, které v Jihomoravském kraji představují zejména 4* hotely (ze 13 zařízení v roce 2007 až na 23 zařízení v roce 2012). Ukazuje se určitá konsolidace nabídky ubytování a přizpůsobování její struktury poptávce, kdy se dlouhodobě objevují vyšší využití lůžek a pokojů u kvalitnějších zařízení typu hotel než je tomu např. u penzionů.

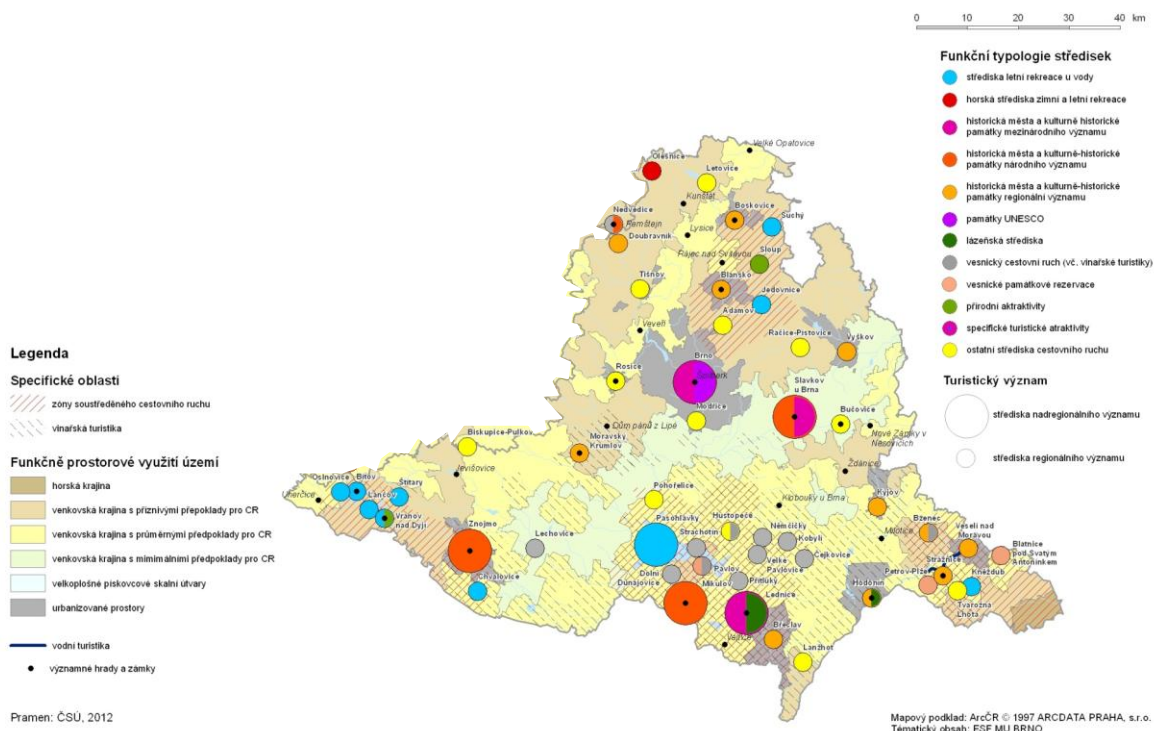
Obr. 5: Hromadná ubytovací zařízení dle jednotlivých kategorií v Jihomoravském kraji

Pramen: Kvantifikační analýza potenciálu cestovního ruchu regionu NUTS II Jihovýchod, vlastní úprava GaREP, 2013

Kvalitativní změny ale spočívají i v nových typech cestovního ruchu a v poskytování stále většího rozsahu služeb souvisejících nejen s trávením volného času a dovolených, ale také se sportem a vzděláváním. Výrazným trendem posledních let je aktivní turistika (v Jihomoravském kraji především rozvoj cykloturistiky).

Z hlediska funkční struktury nabídky cestovního ruchu připadá v Jihomoravském kraji největší část lůžkové kapacity na ubytovací zařízení ve střediscích městského a kulturně – poznávacího cestovního ruchu (Brno, Břeclav nebo Znojmo) a na ubytovací zařízení ve střediscích letní rekreace u vody (Vranovsko nebo Nové Mlýny). Poměrně velká část kapacit se také nachází v ostatních střediscích cestovního ruchu většinou ve venkovském prostředí.

FUNKČNÍ TYPOLOGIE STŘEDISEK CESTOVNÍHO RUCHU A HODNOCENÍ JEJICH TURISTICKÉHO VÝZNAMU

Obr. 6: Typologie středisek cestovního ruchu v Jihomoravském kraji

Pramen: Kvantifikační analýza potenciálu cestovního ruchu regionu NUTS II Jihovýchod, vlastní úprava GaREP, 2013

V Jihomoravském kraji dominuje městský a kulturně-poznávací cestovní ruch. Vedle toho se ale v kraji objevují i další nosné typy cestovního ruchu, které se nacházejí v různém stupni rozvoje – venkovská turistika, sportovní a aktivní dovolená, lázeňský nebo kongresový cestovní ruch. Pro jejich efektivní rozvoj však nutná existence adekvátní infrastruktury.

Vinařská turistika

Postupný rozvoj venkovského cestovního ruchu (nikoliv pouze ve svých specifických formách jako jsou agroturistika, ekoturistika, atd.) je v Jihomoravském kraji primárně navázán na oblast **vinařství** se stále rostoucím zájmem domácích i zahraničních klientů. Služby v oblasti vinařství a vztahu jeho pracovníků vůči návštěvníkům se v posledních letech výrazně zlepšily – častější vinařské akce a festivaly, „pohotovost“ vybraných vinařů v dané obci za účelem možné degustace turistů v letní sezóně, více ubytovacích zařízení navázaných přímo na vinařství a všeobecně vyšší otevřenost pracovníků vinařství vůči cestovnímu ruchu, přesto ale stále nedosahují úrovně vyspělých vinařských destinací (např. ve Francii). V této formě cestovního ruchu se spojují jak místní tradice pěstování a výroby vína, tak návštěva přírodních a kulturních památek, cykloturistika a další aktivity, čímž je rozvoj této oblasti cestovního ruchu částečně propojen s rozvojem sportovní a aktivní turistiky.

Turistická liniová infrastruktura

Aktivní turistika je v Jihomoravském kraji nejčastěji reprezentována rozvojem **cykloturistiky**. Ta je v posledních letech podpořena (ROP Jihovýchod, Státní fond dopravní infrastruktury,

dotační program JMK...) dynamickým budováním a značením potřebné liniové infrastruktury (cyklostezky a cyklotrasy) nejen v rámci významných tras (např. EuroVelo 4 a 9 nebo další dálkové páteřní cyklokoridory), ale také mezi oblastmi s vyšší koncentrací turistických atraktivit, což je základní podmínka pro vyšší využitelnost daných atraktivit. Stále ale existují úseky hlavních cyklokoridorů, které nejsou vybudovány formou cyklostezek nebo se na vybudovaných cyklostezkách při křížení s motorovou dopravou nachází nebezpečná místa.

V kraji se nachází i **další turistická liniová infrastruktura**, která ale již není budována s takovou dynamikou, neboť buď již v minulosti byla vybudována (zejména Klubem českých turistů vyznačené pěší trasy) a nyní se již rozšiřují pozvolna (naučné stezky), nebo není pro ni v Jihomoravském kraji příliš vhodných ploch (vodácké sjízdné úseky nebo zimní běžecké trasy) nebo doposud chybí větší poptávka ze strany návštěvníků (hipostezy).

Významnou součástí aktivní a sportovní turistiky je také **existence sportovních a zábavních center (různá indoor a outdoor sportoviště, bazény, hřiště, science centra) včetně adekvátních služeb pro volný čas**. Díky významnému přínosu dotačních prostředků z Evropské unie skrze Regionální operační program NUTS II Jihovýchod plynou v posledních letech do Jihomoravského kraje do oblasti budování doprovodné turistické infrastruktury velké objemy finančních prostředků. Došlo nebo stále dochází například k budování velkých projektů na podporu rozvoje cestovního ruchu v kraji – sportovní a relaxační komplex v obci Pasohlávky (např. aquapark zbudovaný soukromým investorem s názvem Aqualand Moravia, který byl otevřen 1. 8. 2013), který bude patřit k nejvýznamnějším svého druhu ve střední Evropě, dále v současnosti budované centrum pro popularizaci vědy Moravian Science Centre v Brně nebo vybudování nového komplexu lázní a jeho zázemí v obci Lednice. Vedle toho se v kraji postavila nebo zkvalitnilo zázemí i u další doprovodné turistické infrastruktury, která je sice menšího rozsahu, ale pro cestovní ruch také velmi důležitá – rozhledny, bazény, krytá sportoviště, golf, zoo, muzea apod.

Veletržní turistika

Důležitou součástí cestovního ruchu v kraji je **veletržní turistika**. Ta není sice tolik spjata s volným časem obyvatel jako spíše s pracovní náplní, ale o to může být pro kraj přínosnější, a to zejména díky svým ekonomickým přínosům, zaměstnanosti v regionu a také díky většímu rozložení sezónnosti cestovního ruchu. S veletržní turistikou je spojeno město Brno, které je největším centrem veletrhů a výstav v ČR. Veletržní akce se v kraji konají na brněnském výstavišti a jsou pořádány společností Veletrhy Brno, a.s. Toto výstaviště patří mezi 30 největších výstavních areálů světa a je známo svojí výjimečnou architekturou. Ročně je zde pořádáno několik desítek mezinárodních akcí s vysokou návštěvností (cca 750 tis. návštěvníků za rok 2012), avšak díky důsledkům hospodářské krize má od roku 2008 výstavnictví sestupnou tendenci.

Kongresová turistika

Tato se odehrává zejména v Brně, kde se nachází také největší počet kongresových zařízení v kraji (v ČR druhé největší počty po Praze), která jsou nejčastěji navázána na 4* hotely nebo nové kampusy brněnských univerzit, kde jsou také vhodné kongresové prostory. Kongresová zařízení se ale postupně začínají budovat i v jiných obcích kraje, ale díky jejich menším kapacitám a horší dopravní dostupnosti slouží spíše potřebám české klientely oproti jiným kongresovým zařízením v Brně. Počet kongresových akcí v kraji je stabilizován a nyní dosahuje necelých 2 000 akcí ročně s průměrnou každoroční návštěvností nad 200 tis.

účastníků (více viz tabulka), čímž se kraj řadí na první místo mezi všemi kraji v České republice (bez hlavního města Prahy).

Tab. 7: Přehled kongresových akcí a jejich celkového počtu účastníků v Jihomoravském kraji v letech 2009 až 2012

Rok	Počet kongresových akcí v JMK	Podíl akcí v JMK na počtu akcí v ČR	Počet účastníků na kongresových akcích	Podíl účastníků za JMK na počtu účastníků za ČR
2009	1 608	17,1 %	227 786	19,1 %
2010	1 692	16,7 %	222 603	17,2 %
2011	1 659	15,6 %	214 021	15,8 %
2012	1 947	16,9 %	237 044	15,4 %

Pramen: ČSÚ, 2013

O podporu a rozvoj kongresové turistiky se v Jihomoravském kraji stará od roku 2008 agentura Moravia Convention Bureau (MCB), která je specializovanou součástí Centrály cestovního ruchu – Jižní Morava.

Lázeňství a wellness

Postupný růst zaznamenává v Jihomoravském kraji i **lázeňská a wellness turistika**. Ta má v Jihomoravském kraji vzestupnou tendenci a potenciál, a to i navzdory omezení plateb na lázeňskou péči Ministerstvem zdravotnictví, i když se zatím ve srovnání s dominantním Karlovarským krajem stále jedná v rámci České republiky o marginální část.

Rozvoj **lázeňství** v kraji je založen zejména na nově se dynamicky rozvíjejících lokalitách v Lednici, Pasohlávkách a Mušově, které se tak postupně zařadí vedle již existujících regionálních lázní v Hodoníně. Statut lázeňského místa (dle Ministerstva zdravotnictví ČR) má v Jihomoravském kraji zatím ale jen Hodonín (Lázně Hodonín) a Lednice (léčebná zařízení Lázně Lednice a Spa hotel Miroslava). V severní části Jihomoravského kraje také působí organizace s názvem Jihomoravské dětské léčebny, p.o., které disponují se třemi dětskými léčebnami (v Ostrově u Macochy, Boskovicích a v Křetině).

V oblasti **wellness** také došlo ke kvantitativnímu i kvalitativnímu růstu, a to zejména u více hvězdičkových hotelů (dominance u 4* hotelů) a opět v tom sehrála významnou roli možnost dotační podpory z ROP JV.

Marketing cestovního ruchu

Samotná existence turistických atraktivit a infrastruktury ještě nezajistí jejich návštěvnost, pokud nejsou o nich **šířeny (propagovány) informace k návštěvníkům** pomocí různých marketingových nástrojů. Těmto aktivitám se na úrovni Jihomoravského kraje věnuje zejména krajská organizace s názvem **Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava (CCR JM)**, která za tímto účelem zpracovává dle svých marketingových plánů (strategií) různé celokrajské projekty (viz tab. 1) relevantního zaměření a provozuje oficiální informační portál cestovního ruchu jižní Moravy (<http://www.jizni-morava.cz>) včetně on-line rezervačního systému na případné ubytování. Tato instituce se také snaží koordinovat marketingové aktivity a činnosti různých aktérů ČR v jednotlivých turistických oblastech kraje.

Na úrovni celého kraje se dále mimo jiných činností aktivně marketingu věnuje i samotný Jihomoravský kraj, který také realizuje několik celokrajských projektů (viz tab. 1) s cílem lákat návštěvníky na atraktivity kraje. I tyto marketingové aktivity byly převážně podpořeny z dotačních prostředků ROP JV.

Přes spolupráci a koordinaci marketingových aktivit kraje a CCR JM občas dochází k přesahům, což je částečně dáno tím, že není zcela možné přesné rozdělení kompetencí v rámci marketingu. Tento stav roztržičnosti a neexistence a pravidel různých úrovní řízení CR, je dán zejména absencí zákona o podpoře rozvoje cestovního ruchu na straně jedné a na straně druhé i absencí marketingové strategie Jihomoravského kraje.

Na úrovni turistických oblastí, na jejichž pět částí se Jihomoravský kraj dělí, již podobné organizace cestovního ruchu neexistují (s výjimkou turistické oblasti Slovácko). Úkoly těchto organizací tedy částečně supluje turistická informační centra, turisticky atraktivní obce a větší města, neziskové organizace se zaměřením na cestovní ruch nebo dokonce i provozovatelé ubytovacích a stravovacích zařízení. Ti všichni se také velmi často pokouší realizovat vybrané marketingové aktivity nejčastěji formou jakékoliv reklamy a propagace (weby, propagační materiály, billboardy...), ale jejich činnost nikdo nekoordinuje, což má za následek spíše vnitřní konkurenci než spolupráci často i sousedních subjektů. To se projevuje ve velmi malém efektu většiny marketingových aktivit, a pokud jsou navíc podpořeny z veřejných dotačních zdrojů, tak dochází k jejich značnému plýtvání.

Tato dlouhodobě komplikovaná situace i vzhledem k připravovanému „zákonu o podpoře rozvoje cestovním ruchu“ není pro efektivní řízení rozvoje cestovního ruchu v kraji příliš vhodná.

Nejrozsáhlejší síť institucí pro šíření informací o turistické nabídce území Jihomoravského kraje je tvořena cca 60 turistickými informačními centry (dle portálu cestovního ruchu Jižní Moravy). Návštěva informačního centra často patří mezi první aktivity návštěvníka po jeho příjezdu do příslušného regionu, proto je nutné, aby tyto instituce poskytovaly ucelené a kvalitní služby. Za tímto účelem je pro ně každoročně vypisován Jihomoravským krajem dotační titul na jejich podporu (o tom více viz kapitola B.2).

4.c Analýza dopravních možností

Doprava představuje významný faktor, bez něž by de facto nebyla existence cestovního ruchu možná. **Význam dopravy pro cestovní ruch můžeme hodnotit ze dvou úhlů pohledu:**

- a)** Doprava z místa bydliště návštěvníka do cílové oblasti cestovního ruchu – hlavní cíl cesty návštěvníka;
- b)** Doprava jako hlavní komponent cestovního ruchu – cíl (motivace) cesty.

Ad a)

V tomto ohledu doprava představuje klíčový faktor, který umožňuje prostorové projevy činnosti lidí v rámci cestovního ruchu a turismu. K cestám do destinací cestovního ruchu jsou využívány různé druhy dopravních prostředků – v České republice i v Jihomoravském kraji to je nejčastěji automobil.

Letecká doprava

Zahraniční návštěvník také často využívá letadlo, na cestu do Jihomoravského kraje lze využít **mezinárodní letiště Brno-Tuřany**, které od roku 2004 vlastní Jihomoravský kraj. Často jsou také využívána i letiště v Praze, Vídni či Bratislavě. Samotné letiště se postupem let postupně rozšiřuje jako po infrastrukturní stránce (např. výstavba nové odbavovací haly v roce 2007), tak i po stránce provozní (v letech 2012–2013 je v provozu 4 až 5 pravidelných linek, cca 100 charterových letů a více než 0,5 mil odbavených cestujících) a představuje tak velmi důležitou vstupní bránu zahraničních návštěvníků do Jihomoravského kraje. Dlouhodobě velmi vytížené jsou linky do Londýna. Významná je i linka do Moskvy, kdy po jejím zavedení došlo k výraznému nárůstu ruských návštěvníků v kraji.

Jihomoravský kraj také leží na mezinárodním železničním koridoru, který je využíván pro cestování mezi hlavními městy Berlín – Praha – Vídeň (případně Bratislava nebo Budapešť) a mezinárodní spoje zastavují v Brně a Břeclavi.

Vedle toho také přes kraj projíždí velké množství mezinárodních autobusových spojů, jejichž hlavní zastávka je díky dálničnímu křížení v Brně.

Vedle těchto základních dopravních prostředků ale existují speciálně přizpůsobené dopravní prostředky pro potřeby cestovního ruchu. Jedním z takových nejčastěji v Jihomoravském kraji používaných prostředků jsou speciální **cyklobusy a cyklovlaky**, které jsou začleněny do integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje. V letní sezóně (květen – září) je v nepracovních dnech v kraji zřízeno až 6 autobusových cyklo linek a 2 cyklovlaky do těchto destinací (stav v roce 2013):

- Cyklobusy do destinace Moravský kras, Dražanská vrchovina, Kunštátsko, Letovicko, Rosicko a Oslavansko. Mimo IDS JMK existuje letní cyklobus v oblasti Vranovska (linka Vranov Nad Dyjí – Znojmo).
- Cyklovlaky „Pernštejn“ (severozápadní část kraje) a „Velo Podyjí“ (jižní a jihozápadní část kraje).

Z výše uvedeného přehledu je zřejmé, že **chybí obsluha turistickou dopravou v jihovýchodní až jižní části kraje**, která je tak odkázána pouze na IDS JMK.

Ad b)

Doprava a její infrastruktura a služby mohou představovat zároveň pro návštěvníky i hlavní cíl a motivaci pro návštěvu daného území. Ve světě to jsou například různé atraktivní motoristické trasy (např. alpské cesty ve Francii nebo trolí cesta v Norsku), které se ale v Jihomoravském kraji nevyskytují. V **oblasti motorismu** se ale v kraji nachází Automotodrom Brno, na kterém jsou pořádány různé akce (závody, tréninky, jízdy pro veřejnost, školení...), které lákají velké množství návštěvníků.

Další velkou dopravní tematikou, která je atraktivní pro návštěvníky kraje, představují **různé druhy železniční dopravy**. Nejčastěji se jedná o:

- speciální jízdy vlaků po klasické železniční trati (např. pravidelné historické motoráky na trati Břeclav–Lednice v letní sezóně);
- zahradní a parkové železnice (např. Drásov, Zbýšov nebo Modřice);

- turistické vláčky, které nepotřebují koleje, a které jsou tak nejčastěji využívány v centrech měst (např. Znojmo nebo Vyškov) nebo v jiných autem nepřístupných lokalitách (např. Moravský kras nebo ZOO Brno).

Do turistické dopravní infrastruktury lze dále zařadit i **lodní dopravu**, která je v Jihomoravském kraji provozována ryze pro turistické účely (např. na Vranovské a Brněnské přehradě, na Baťově kanále nebo v parku zámku Lednice).

V jiných krajích hraje velkou roli v turistické dopravní infrastruktuře množství a kapacita přepravních **zařízení pro sjezdové lyžování**. Jelikož ale v Jihomoravském kraji pro to nejsou vhodné přírodní a klimatické podmínky, tak se v kraji nachází pouze několik sjezdových areálů lokálního významu (např. Klínek v Předklášteří, Kunštát nebo Olešnice na Českomoravské vrchovině nebo Javorník a Nová Lhota v Bílých Karpatech). **Určitou raritou kraje je jediná kabinová lanovka v kraji**, která ale paradoxně neslouží účastníkům sjezdového lyžování, ale **pro návštěvníky Punkevních jeskyní a propasti Macocha v Moravském krasu**. Celoroční aktivitou ve sjezdových areálech bývá v posledních letech jízda na bobové dráze. V kraji je bobová dráha jediná – v Němčičkách, kde je i nejnižší položený lyžařský areál v České republice s možností i letního travního lyžování.

Dostupnost hlavních turistických center kraje

Vedle míry atraktivnosti existuje ještě jeden významný faktor, který rozhoduje o návštěvnosti daného turistického cíle, a to je faktor jeho dopravní dostupnosti. V tomto ohledu lze konstatovat, že **Jihomoravský kraj díky své poloze, reliéfu a infrastrukturní vybavenosti dopravními stavbami je obecně dobře dopravně dostupný, a to i v rámci střední Evropy**, ale kvalita zejména silniční infrastruktury není příliš dobrá (jedna z nejčastějších výtek průzkumu návštěvnosti v JMK).

Mezinárodní veřejné letiště Brno-Tuřany je druhé největší v České republice z pohledu odbavených cestujících (více než 500 tis. cestujících ročně, pravidelné linky do Londýna, Moskvy, Milána a Eindhovenu) a má dostatečnou kmitní rezervu i do budoucna. Pro případný dynamičtější rozvoj mezinárodního kongresového cestovního ruchu by ale bylo nutné na letišti zvýšit počet pravidelných linek, a to zejména na centrální (tzv. hub) letiště. Účastníci kongresů jsou v současnosti často odkázáni na využití letiště ve Vídni nebo v Praze s případnou navazující dopravou do Brna a i díky tomu tam dochází k významně razantnějšímu rozvoji pořádání velkých kongresů, než je tomu v Brně. **U ostatních typů dopravní infrastruktury (dálnice, železniční tratě) z hlediska jejich účelu – dopravit návštěvníka do Jihomoravského kraje – se již nevyskytují vážnější bariéry** (vyjma horší kvality u vybrané dopravní infrastruktury – např. nekvalitní dálnice D1 nebo kapacitně nedostačující železniční uzel v Brně).

Jihomoravský kraj využívá výhody téměř centrálně umístěného krajského města, díky čemuž tak **Brno tvoří přirozenou křižovatku hlavních dopravních tepen v kraji**, které se dále rozcházejí do dalších turistických oblastí kraje. Díky tomu lze konstatovat, že:

- turistické oblasti Brno a okolí a Pálava a Lednicko-valtický areál mají ideální dopravní dostupnost (dálnice a rychlostní komunikace, mezinárodní železniční koridor se zastávkami v Brně a Břeclavi), ale dopravně technický stav dálnice D1 nebo kultura cestování skrz železniční uzel Brno není příliš vysoká;

- oblast Moravský kras a okolí je také ještě relativně dobře dostupná (zejména území CHKO Moravský kras s centrem v Blansku), i když už se objevují některé dopravní bariéry (hůře dostupná severní polovina oblasti kvůli reliéfu a přetížená komunikace I/43 a absence její rychlostní alternativy – R43);
- nejhorší dopravní dostupnost vykazují turistické oblasti Znojensko a Podyjí (zejména západní výběžek okolí Vranovské přehrady) a Slovácko (zejména část Bílých Karpat). V obou těchto oblastech chybí dálnice či rychlostní komunikace, i když jsou dlouhodobě plánované (např. R55) a některé dostupné silnice I. třídy jsou často nevyhovující zejména v dopravně technickém stavu (např. I/53), navíc oblast Podyjí je také velmi špatně dostupná železniční dopravou.

Za účelem zvýšení využití a efektivity veřejné hromadné dopravy, usnadnění cestování za prací a do škol a také za účelem jednoduššího cestování návštěvníků po kraji byl vybudován **Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje (IDS JMK)**. Tento systém již v současnosti pokrývá celé území kraje a zároveň přesahuje i do vybraných sousedních krajů a již i do sousedních států – do Rakouska (např. Drosendorf nebo Laa an der Thaya) a na Slovensko (např. Skalica nebo Holíč). Provázané různé druhy hromadné dopravy v rámci IDS JMK zvyšují spokojenost návštěvníků kraje a napomáhají snižovat intenzitu dopravy v přetížených turistických centrech kraje (např. v Lednicko-valtickém areálu nebo Moravském krasu).

S dopravní intenzitou velmi úzce souvisí kapacita míst pro zaparkování individuální automobilové dopravy i autobusové dopravy v místě dané turistické atraktivity, tzv. doprava v klidu (parkoviště, odstavné plochy...). Pokud nejsou tyto plochy u turistického cíle řešeny (např. parkoviště u ZOO Brno nebo odstavné plochy typu P+R v zázemí Brna) konkrétní obcí případně provozovatelem dané atraktivity, může to v dlouhodobém horizontu dokonce ovlivnit i samotnou návštěvnost lokality. U tohoto typu dopravní infrastruktury ale nelze obecně zhodnotit její současný stav na celkové krajské úrovni, pokud se nevytvoří aktuální generel. Tento podklad ale v Jihomoravském kraji v současnosti zatím chybí, tudíž ani kraj nemá nyní možnost iniciovat nějaké koncepční změny.

B.5 ANALÝZA POPTÁVKY CESTOVNÍHO RUCHU

Poptávka v cestovním ruchu je v České republice dlouhodobě statisticky sledována v rámci Satelitního účtu cestovního ruchu (TSA), jehož sestavení je podmíněno informacemi z výběrových šetření v českých domácnostech (Výběrové šetření domácího a výjezdového cestovního ruchu rezidentů ČR), informacemi z hraničních přechodů do České republiky (Šetření příjezdového cestovního ruchu organizované společností STEM/MARK) a prostřednictvím statistických šetření návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních. Z uvedených zdrojů lze dokumentovat střednědobý vývoj poptávky cestovního ruchu pouze na úrovni státu, a tedy nikoliv na nižších úrovních, tzn. i za Jihomoravský kraj, proto zde nejsou za tento typ uváděny žádné další statistické údaje. Obecně ale lze ze státních dat z TSA konstatovat tyto skutečnosti (dle Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014–2020):

- Objem domácí poptávky v posledních sedmi letech stagnuje, ovšem s určitými výkyvy (např. vlivy počasí, ekonomické stagnace, aj.).
- Zahraniční poptávka je oproti domácí asi čtvrtinová, má však daleko větší význam:
 - Zahraniční návštěvníci utrací v ČR asi o ¼ více prostředků nežli domácí návštěvníci.
 - Zahraniční turisté se na celkové vnitřní spotřebě cestovního ruchu podílejí 36,6 %.
 - Dle financí jsou ekvivalentem jednoho zahraničního příjezdu čtyři domácí příjezdy.
- Vývoj domácí poptávky lze charakterizovat spíše jako stagnaci, nicméně daleko odolnější vůči exogenním šokům.
- Opakem je zahraniční poptávka, má potenciál silného růstu (otázka hranice saturace), nicméně s vysokou mírou kolísavosti.
- Výkony spojené s jednodenní návštěvností také nejsou zanedbatelné. Tvoří 20 % výkonů příjezdového cestovního ruchu a cca 28 % výkonu domácího cestovního ruchu.
- Cca 10 % domácího cestovního ruchu generují služební cesty.

Dlouhodobý vývoj návštěvnosti Jihomoravského kraje v letech 2003–2012 lze v jednoduchém přehledu statisticky sledovat jednak v absolutních srovnáních počtu zahraničních a domácích turistů a počtu jejich přenocování, podrobněji pak v jejich geografické struktuře a konečně v regionálním rozložení návštěvnosti v ČR.

Tab. 8: Vybrané základní ukazatele návštěvnosti Jihomoravského kraje v posledních 10 letech

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hosté (v tis.)	1 050	1 023	1 056	1 069	1 178	1 186	1 041	1 042	1 115	1 099
z toho nerezidenti	331	346	367	397	432	451	348	380	423	401
Podíl nerezidentů (%)	31,5	33,8	34,8	37,1	36,7	38,0	33,4	36,5	37,9	36,5
Přenocování (v tis.)	2 475	2 239	2 322	2 343	2 354	2 300	2 063	2 035	2 186	2 150
Průměrný počet nocí	2,4	2,2	2,2	2,2	2,0	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0

Pramen: ČSÚ, vlastní úprava GaREP, 2013

Počet zahraničních turistů odráží jednak stabilní oblíbenost destinace České republiky a jednak celkovou ekonomickou situaci v Evropě i ve světě. Počet zahraničních turistů v Jihomoravském kraji vzrostl od roku 2003 do roku 2012 o 70 tis. Ekonomická krize se v Jihomoravském kraji promítla zejména v letech 2009 a 2010, a to především poklesem cestování, ať již zahraničních či domácích turistů. Od roku 2011 lze zaznamenat přiblížení se předkrizovým číslem, ale pouze v počtech návštěvníků a již ne adekvátním růstem jejich přenocování (projevil se nový trend kratších a tím i levnějších rekreací).

Domácí cestovní ruch pokračuje ve stagnaci, i když poslední dva roky sledujeme náznak oživení. Počet přenocování sice stoupl, ale stále to není na úrovni let do roku 2008. Hlavně čísla o domácím cestovním ruchu však musíme brát s rezervou. Právě tento segment má tendenci vykazovat nižší výkony, než je tomu v realitě. Důvodem je vysoký podíl šedé ekonomiky a kvalita vykazování výkonů ubytovacích zařízení.

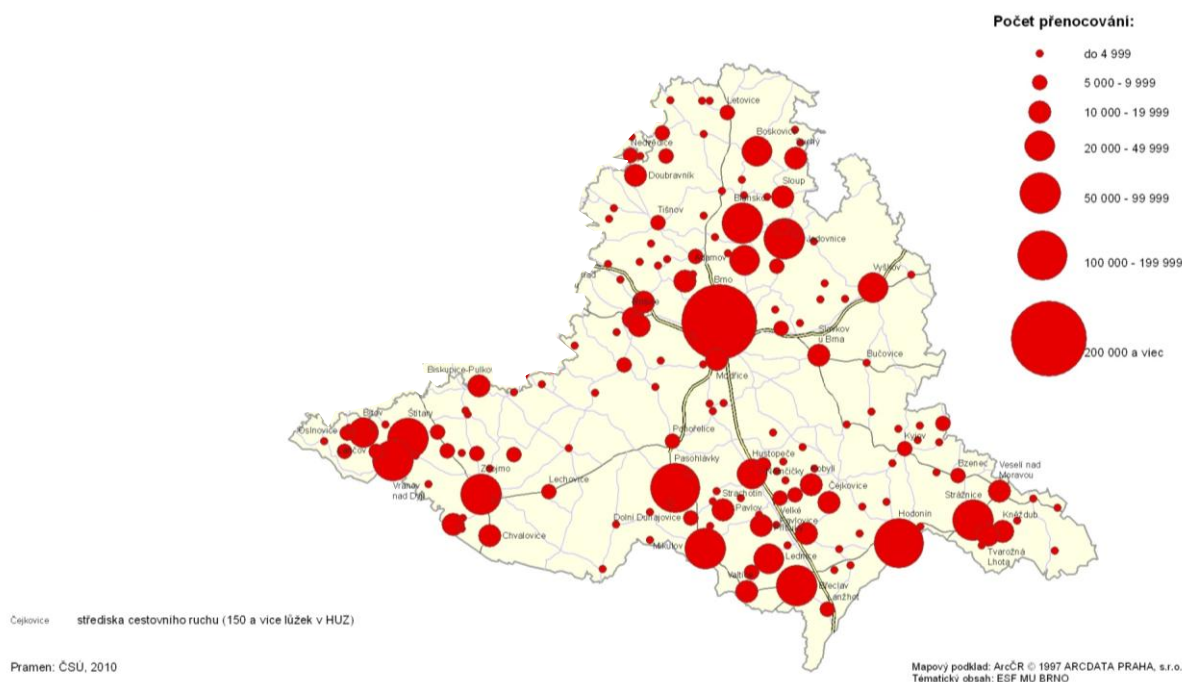
Významným ukazatelem, který naznačuje výši ekonomických přínosů cestovního ruchu do území, představuje ukazatel průměrné délky pobytu (počtu přenocování) návštěvníků. V této kategorii patří Jihomoravskému kraji dlouhodobě poslední místo mezi ostatními kraji v ČR. Je to dáno potenciálem kraje (chybí obvyklé delší zimní a lázeňské pobyty) a také dlouhodobým trendem, kdy se v případě domácích tak i zahraničních návštěvníků obecně zkracuje délka pobytu. V roce 2003 byla průměrná délka pobytu v Jihomoravském kraji 2,4 noci a v roce 2012 se hodnota snížila na 2,0 noci. Je to v průměru o jednu noc méně, než je průměr ČR.

Stav regionálního rozložení domácí návštěvnosti v roce 2012 v krajích ČR dokumentuje následující tabulka. Dlouhodobě nejnavštěvovanějšími kraji dle preferencí domácích turistů jsou Jihomoravský, Jihočeský kraj a Královéhradecký kraj, nejnižší návštěvnost pak vykazují kraje Ústecký, Plzeňský, Pardubický kraj.

Tab. 9: Regionální distribuce návštěvnosti v HUZ v krajích ČR (k 31. 12. 2012)

	Počet hostů		Počet přenocování		Průměrný počet přenocování
	celkem	z toho zahraniční	celkem	z toho zahraniční	
ČR celkem	13 646 913	7 164 576	39 567 512	20 521 815	2,9
Hlavní město Praha	5 394 283	4 680 746	13 601 964	12 282 810	2,5
Středočeský kraj	717 367	179 757	1 787 812	429 024	2,5
Jihočeský kraj	1 006 299	316 968	2 891 982	679 755	2,9
Plzeňský kraj	539 432	190 792	1 373 295	401 522	2,5
Karlovarský kraj	770 180	499 037	4 658 504	3 405 987	6,0
Ústecký kraj	359 571	129 971	1 015 631	356 036	2,8
Liberecký kraj	674 958	157 360	2 299 697	563 943	3,4
Královéhradecký kraj	887 470	212 922	3 137 732	748 160	3,5
Pardubický kraj	330 959	48 125	936 428	121 006	2,8
Vysočina	370 515	54 680	983 675	140 263	2,7
Jihomoravský kraj	1 099 351	401 049	2 150 333	694 328	2,0
Olomoucký kraj	405 334	91 723	1 403 751	186 945	3,5
Zlínský kraj	483 929	69 587	1 532 347	188 019	3,2
Moravskoslezský kraj	607 265	131 859	1 794 361	324 017	3,0

Pramen: ČSÚ, 2013

Obr. 7: Počet přenocování v HUZ v Jihomoravském kraji v roce 2010

Pramen: Kvantifikační analýza potenciálu cestovního ruchu regionu NUTS II Jihovýchod, vlastní úprava GaREP, 2013

Kromě počtů zahraničních návštěvníků je neméně důležitou informací jejich geografická struktura, ovlivňující délku jejich pobytu, požadavky na strukturu a kvalitu nabídky, aj. Proto je nutné sledovat geografickou strukturu nejvýznamnějších zdrojových zemí příjezdového cestovního ruchu.

Tab. 10: Struktura zahraniční návštěvnosti ve vybraných letech Jihomoravského kraje

		2003			2008			2012		
		Pořadí	Hosté	Počet nocí průměr	Pořadí	Hosté	Počet nocí průměr	Pořadí	Hosté	Počet nocí průměr
Celkem hostů		-	1 050 316	2,4	-	1 185 770	1,9	-	1 099 351	2,0
z toho nerezidenti		-	331 327	2,0	-	451 388	1,7	-	401 049	1,7
z toho:	Polsko	1.	70 683	1,5	1.	84 538	1,3	1.	77 803	1,4
	Slovensko	3.	34 864	2,1	3.	53 689	1,7	2.	53 996	1,7
	Německo	2.	55 799	2,2	2.	54 915	2,0	3.	45 320	1,9
	Rusko	12.	3 878	2,7	4.	23 355	1,5	4.	30 648	1,5
	Rakousko	4.	25 003	1,6	5.	21 086	1,6	5.	23 816	1,5
	Itálie	5.	21 627	1,9	6.	19 739	1,8	6.	17 030	1,9
	VB	7.	10 097	2,8	7.	16 215	2,3	7.	12 857	2,1
	Nizozemsko	6.	14 158	2,9	8.	12 021	2,5	8.	9 542	2,4
	USA	9.	7 262	2,5	11.	8 505	2,4	9.	9 359	2,0
	Francie	8.	9 038	2,2	9.	10 256	2,0	10.	7 172	1,9

Pramen: ČSÚ, vlastní úprava GaREP, 2013

Z předešlé tabulky lze sledovat vývoj počtu hostů a jejich průměrná doba přenocování z 10 nejvýznamnějších zdrojových zemí v příjezdovém cestovním ruchu JMK. Z nich je možné formulovat následující skutečnosti, resp. tendence:

- **Dlouhodobě nejvýznamnější zdrojovou zemí pro Jihomoravský kraj je Polsko, ale určitou nevýhodou polských turistů je jejich velmi krátká doba pobytu**, což souvisí se skutečností, že Jihomoravský kraj využívají často jako atraktivní zastávku při svých cestách na jih Evropy.
- **Neustálý pokles absolutního počtu i průměrné doby přenocování německých turistů v HUZ Jihomoravského kraje** (stejný trend je i v celé České republice).
- **Zcela obrácený trend zaznamenali turisté z Ruské federace (opět je to stejný trend jako v celé České republice) – došlo k jejich výraznému nárůstu.** V roce 2003 navštívilo kraj pouze necelý počet 4 tis. ruských turistů, v roce 2012 to ale již bylo více než 30 tis., čímž se stali čtvrtou nejvýznamnější zdrojovou zemí hostů pro Jihomoravský kraj. Tak významný nárůst nezaznamenala žádná z významnějších zdrojových zemí příjezdového cestovního ruchu v kraji.
- **Druhou růstovou zemí na krajském trhu cestovního ruchu představuje Slovensko** (v roce 2003 celkem 35 tis. hostů, v roce 2012 již 54 tis. hostů – nárůst o 55 %).
- **Pomalý, ale vytrvalý pokles zájmu nizozemských turistů**, jež vykazují nejdelší dobu pobytu z TOP 10 zdrojových zemí kraje, o destinaci Jihomoravského kraje i České republiky. Významný fenomén návštěvnosti nizozemských turistů „karavanářů“ s velkou pravděpodobností postupně končí, případně se transformuje v České republice do speciálně pro ně postavených rezidencí (např. horské apartmány).
- Mezi stabilní TOP 10 zdrojové země v příjezdovém cestovním ruchu kraje patří dále mimo výše zmíněné dlouhodobě Rakousko, Itálie nebo Velká Británie.
- **Spektrum zdrojových zemí se stále rozšiřuje** a výsledkem je stále více rozdrobená geografická struktura příjezdového zahraničního cestovního ruchu. V roce 2003 tvořila první desítka zemí 76,2 % všech zahraničních hostů, v roce 2012 to již bylo 71,7 %.

Pro posledních 20 let je charakteristická změna v preferencích účastníků cestovního ruchu. V zásadě jde o přesun k vyšší kvalitě služeb, kterou můžeme ilustrovat na změnách v návštěvnosti jednotlivých typů ubytování. Z následující tabulky je patrný jednoznačný posun poptávky k ubytovacím zařízením s vyšším standardem služeb. K výraznějšímu růstu počtu přenocování dochází v Jihomoravském kraji zejména u ubytovacích zařízení hotelového typu. Za tímto trendem nestojí zejména zahraniční poptávka (jako tomu bylo v minulosti), ale poněkud překvapivě i domácí návštěvníci. Je to na jedné straně částečně dáno vyššími požadavky na kvalitu ze strany domácího návštěvníka a na straně druhé obecně výrazným poklesem cen v segmentu luxusnějšího ubytování hotelového typu po roce 2009. V případě luxusních hotelů je vývoj poptávky reflektován i růstem nabídky. To již nelze říci o penzionech a kempech, kde stabilizace či dokonce pokles (hlavně u kempů) počtu přenocování není následován adekvátním úbytkem lůžek, ale naopak dokonce ve sledovaném období dochází u penzionů k růstu kapacit. U tohoto typu zařízení se tedy dá předpokládat budoucí konsolidace trhu.

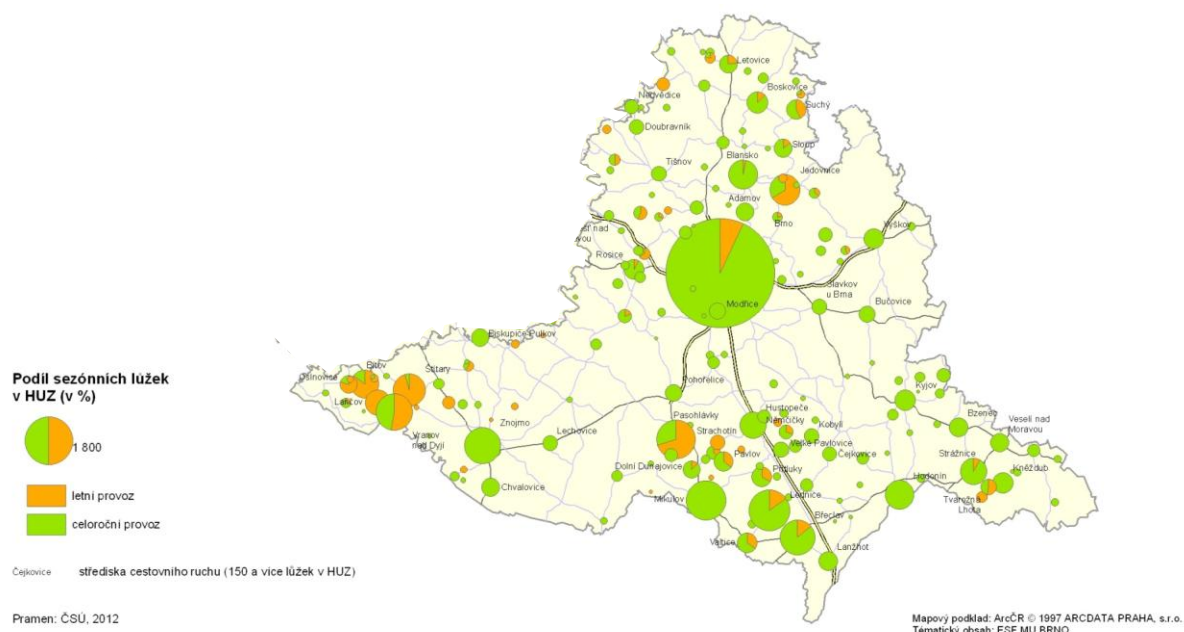
K celkovému růstu kvality druhové struktury ubytovacích kapacit v Jihomoravském kraji postupně přispívají nové aktivity/projekty výstavby a modernizace ubytovacích zařízení podpořené v rámci Regionálního operačního programu NUTS II Jihovýchod (zejména v letech 2008–2010).

Tab. 11: Struktura přenocování domácích a zahraničních návštěvníků Jihomoravského kraje podle vybrané kategorie HUZ v roce 2007 a 2012

Typ ubytování	Počet lůžek			Počet přenocování (v tis.)					
				Domácí turisté			Zahraniční turisté		
	2007	2012	(%)	2007	2012	(%)	2007	2012	(%)
Hotely****	2 450	3 283	34,0	94,9	120,3	26,8	205,0	208,0	1,5
Hotely***	7 010	9 003	28,4	362,1	410,0	13,2	338,0	329,1	-2,6
Pensiony	4 630	5 900	27,4	198,3	215,3	8,6	60,2	33,6	-55,8
Kempy	3 345	3 222	-3,7	334,3	274,2	-18,0	45,5	28,0	-38,5

Pramen: ČSÚ, vlastní úprava GaREP, 2013

Do určité míry slabým místem domácího cestovního ruchu nejen obecně v České republice, ale zejména právě v Jihomoravském kraji je i vysoká sezónnost. Domácí návštěvnost je v Jihomoravském kraji významně ovlivňována ovlivněna časováním hlavní dovolené do letních měsíců a s nimi souvisejícími typy cestovního ruchu (letní rekreace u vody, poznávací a aktivní turistika, venkovský cestovní ruch).

Obr. 8: Sezónnost kapacit HUZ v Jihomoravském kraji za rok 2012

Pramen: Kvantifikační analýza potenciálu cestovního ruchu regionu NUTS II Jihovýchod, úprava GaREP, 2013

Aby se mohly vhodně nastavit marketingové nástroje, které jsou potřebné pro přilákání budoucích návštěvníků do regionu, je nutné zejména znát názory současných návštěvníků na stav turistické nabídky Jihomoravského kraje a jejich spokojenost s infrastrukturou a službami. K tomu slouží tzv. **monitoring návštěvnosti**. Pro turistický region Jižní Moravy tyto monitoringy do roku 2009 zajišťoval Jihomoravský kraj a od té doby jsou zajišťovány v rámci celostátního projektu „Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch“, jehož nositelem je

agentura CzechTourism (<http://monitoring.czechtourism.cz/CzechTourism/uvod.html>). **Monitoring zahraničních návštěvníků v současnosti pro Jižní Moravu chybí.** Výzkum zahraniční návštěvnosti je komerčně realizován soukromou společností pro Ministerstvo pro místní rozvoj, a to pouze za celou Českou republiku.

Nejaktuálnější (léto 2012 a zima 2013) poznatky z šetření domácí návštěvnosti Jižní Moravy lze z výsledků projektu shrnout následovně:

- Na Jižní Moravu v letním období přijede většina návštěvníků autem a ze vzdálenosti větší než 100 km. I přesto ale **více než polovina návštěvníků přijede pouze na jeden den, bez noclehu.**
- Pokud už se v regionu ubytují, jedná se nejčastěji o penzion. V restauračních zařízeních se stravuje více než 80 % návštěvníků s průměrnou denní útratou do 500 Kč na osobu a den.
- **Návštěvníci nejčastěji přijíždějí do regionu za poznáním a relaxací.** Největšími lákadlem bývá poznávací a pěší turistika a také stoupá atraktivita kulturních akcí a společenského života v regionu.
- Co je velmi potěšující, tak je fakt, že **téměř polovina respondentů již byla v regionu více než 3krát a skoro všichni se sem plánují dříve či později vrátit.**
- Stejně tak sílí vztah návštěvníků k regionu – **mezi preferované regiony jej řadí téměř 60 % z nich.**
- Nejspokojenější jsou návštěvníci s místním orientačním značením a s přátelstvem místních lidí. **Výhrady mají návštěvníci především k dopravní infrastruktuře a cenové úrovni služeb.**
- **Návštěvníci Jižní Moravy nejčastěji získávají informace o regionu na internetu,** který je pro ně i zdrojem nejdůležitějších informací. Dalším častým informačním zdrojem jsou příbuzní a známí, tedy tzv. ústní podání. Propagaci regionu zaznamenávají nejčastěji formou reklamy na internetu.
- **Celková spokojenost návštěvníků s Jižní Moravou je velmi vysoká a stále roste.**

SILNÉ STRÁNKY JIŽNÍ MORAVY	SLABÉ STRÁNKY JIŽNÍ MORAVY
Vysoká spokojenost a návratnost návštěvníků	Negativní hodnocení dopravní infrastruktury
Úroveň místního orientačního značení	Negativní vnímání cenové úrovně služeb
Spokojenost s péčí o životní prostředí a s čistotou a pořádkem	Převaha jednodenních výletů a tím pádem nízké využívání ubytovacích kapacit
Přátelstvem místních lidí k návštěvníkům	Klesající spokojenost s ubytováním
Schopnost přilákat návštěvníky z velkých i malých vzdáleností	Nízká úroveň služeb pro motoristy a dopravní infrastruktura (např. úroveň komunikací, parkování)
Příroda a životní prostředí	

Pramen: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch – Jižní Morava (etapa léto 2012 a zima 2013), CzechTourism, vlastní úprava GaREP, 2013

B.6 ANALÝZA KONKURENCE

Konkurenční prostředí Jihomoravského kraje v oblasti cestovního je ve vztahu k okolním konkurenčním územím zachytitelné především intenzitou návštěvnosti a délkou pobytu návštěvníků. Je třeba rovněž reflektovat „domácí“ konkurenceschopnost (s kraji ČR, příp. ještě i s přilehlými kraji SR) a konkurenceschopnost mezinárodní (jak si kraj stojí ve srovnání s okolními regiony vzhledem k rozhodování návštěvníka mimo tato území)

Jihomoravský kraj má po Praze druhou nejvyšší návštěvnost v ČR, v průměrné době pobytu však vykazuje nejnižší hodnoty z krajů ČR. Jde tedy o relativně atraktivní území, ovšem s dominancí typů cestovního ruchu s krátkodobějším charakterem pobytu (tj. nemá hory, významnějších lokalit pro rekreaci u vody není rovněž mnoho). V rámci ČR lze jako hlavní konkurenční regiony zařadit Jihočeský kraj (ve smyslu volby mezi kraji), dále přilehlá území sousedních krajů. V případě Zlínského a Olomouckého kraje se ale projevuje již delší dobu spíše snaha o spolupráci a společné úsilí o udržení návštěvníka než konkurence.

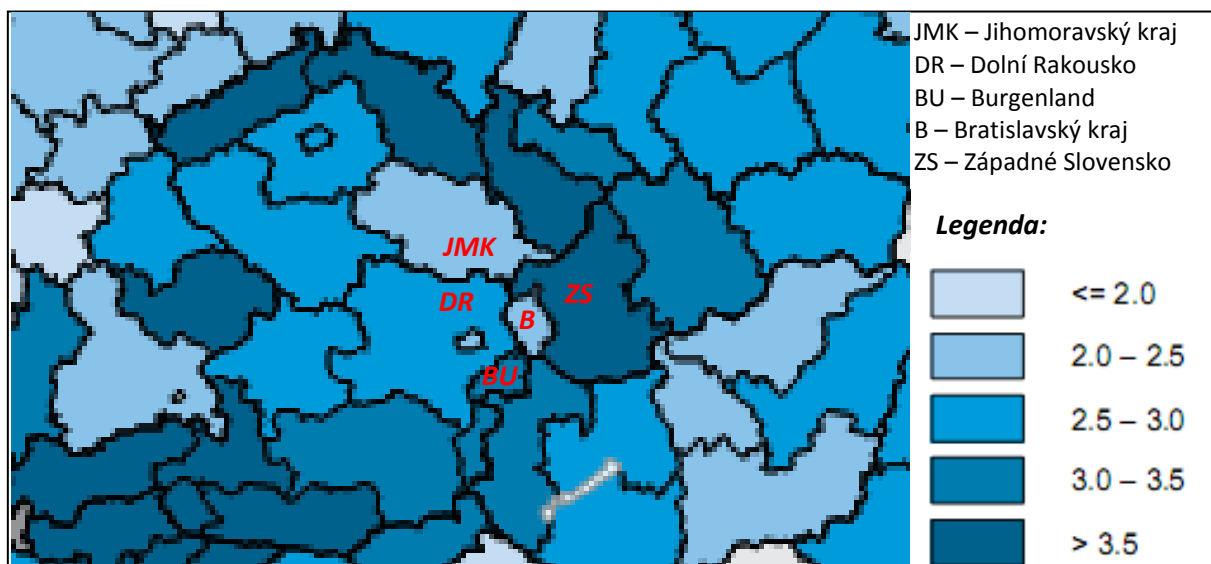
Obr. 9: Region Centrope – hlavní konkurenční zahraniční regiony pro Jihomoravský kraj

Pramen: www.enviropark.sk, 2013

Přímo konkurenčními zahraničními regiony jsou jižní a západní Slovensko a Dolní Rakousko (zejména jeho severní část), případně k Burgenlandu a jižnímu Slovensku přilehlé regiony Maďarska. Na druhou stranu je celá tato oblast vedle konkurenčního prostředí i schopna

dokázat dlouhodobě vzájemně spolupracovat, a to na platformě regionu CENTROPE, který se vedle podpory cestovního ruchu věnuje i dalším tématům (kultura, doprava, ŽP...).

Ve srovnání s přilehlými zahraničními regiony jsou množství návštěvníků Jihomoravského kraje vyšší než v Bratislavském, Trnavském či Trenčínském kraji (dle Eurostatu srovnatelné s NUTS II Západné Slovensko). Srovnatelných návštěvností dosahuje Burgenland, či maďarský region Győr-Moson-Sopron. Oproti Dolnímu Rakousku jde cca poloviční počet. S výjimkou Bratislavy a Vídně je průměrná délka pobytu v uvedených zahraničních regionech vyšší než v Jihomoravském kraji.

Obr. 10: Průměrná délka pobytu v hromadných ubytovacích zařízeních dle regionů NUTS 2 ve střední Evropě v roce 2010 (ve dnech)

Pramen: Eurostat regional yearbook 2012: Tourism, mapa 7.7, str. 110.

Přesněji můžeme hodnotit konkurenci v případě vybraných typů cestovního ruchu. Zcela charakteristickým typem je veletržní a kongresová turistika, kdy je Brno významné veletržní město a to i v mezinárodním měřítku, ale v kongresech se mu zatím příliš nedaří konkurovat Vídni nebo Praze, kde mají pro tento typ turistiky významně lepší vybavenost a podmínky (např. velká letiště s mnoha linkami nebo velké konferenční sály) a navíc tato města patří řádovostně na trhu do vyšší kategorie.

Podmínky a služby pro vinařskou turistiku se v posledním desetiletí významně rozvinuly. V rámci ČR je Jihomoravský kraj z tohoto pohledu zcela dominantní a bez významnější konkurence (více než 90 % výměry vinic ČR se nachází v kraji). Ve vztahu k přilehlým zahraničním regionům je však vystaven silnému konkurenčnímu tlaku. V kvalitě vinných produktů jsou moravští vinaři konkurenceschopní. Z hlediska kvality služeb je ve vztahu např. k Dolnímu Rakousku ještě prostor pro zlepšování. Silnou stránkou Jihomoravského kraje jsou ale významné kulturně-historické památky násobící možnosti produktů vinařské turistiky (zejména Lednicko-valtický areál, ale i Pálava+Mikulov, Znojensko, Strážnice apod.).

V oblasti širšího rozvoje cykloturistiky hraje značnou roli reliéf. V mezinárodním pohledu dominuje cyklistika podél řek. Hlavními konkurenty jsou v tomto případě Dolní Rakousko (Dunajská cyklostezka) a okolí Neziderského jezera (Burgenland, Győr-Moson-Sopron, jižní

Slovensko). Infrastruktura pro cykloturistiku se však v Jihomoravském kraji v posledních letech poměrně rozvinula, a to jak po stránce kvantitativní, tak i po stránce kvalitativní.

V širší mezinárodní konkurenci je pozice jihomoravského lázeňství poměrně slabá, neboť nedisponuje tak rozsáhlými možnostmi. Největšími konkurenty jsou jiné české (hlavně v západní části republiky), slovenské a maďarské lázně. V případě Dolního Rakouska již kraj může být konkurenceschopný za předpokladu kvalitní práce s produkty cestovního ruchu.

B.7 HLAVNÍ PROBLÉMY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU

V této kapitole jsou prezentovány hlavní problémy odrážející bariéry rozvoje cestovního ruchu na území Jihomoravského kraje, a to na základě výsledků problémové analýzy kraje, uvedené v předchozích kapitolách analytické části. Tyto hlavní problémy byly sestaveny do čtyř základních tematických okruhů, v rámci nichž jsou konkrétně specifikovány jako bariéry současného i budoucího rozvoje cestovního ruchu:

1. Řízení a koordinace cestovního ruchu

- dlouhodobé nedostatky v legislativě týkající se CR, zejména absence „zákona o cestovním ruchu“, který by upravil systém řízení a koordinace cestovního ruchu v České republice a turistických regionech (oblastech), tzn. včetně Jižní Moravy a jejich turistických oblastí,
- chybí vybudované organizace (ve významu „instituce“) cestovního ruchu (destinační managementy) na úrovni turistických oblastí kraje (vyjma Slovácka),
- občasné překryvy ve vybraných činnostech (zejména z oblasti marketingu) mezi CCR JM a Jihomoravským krajem,
- nedostatečná vazba v oblasti řízení a koordinace mezi krajem a turisticky významnými oblastmi kraje,
- nedostatek iniciativy jednotlivých aktérů rozvoje cestovního ruchu pro vzájemnou spolupráci na úrovni turistické oblasti,
- chybí systém dlouhodobého rozvoje lidských zdrojů v oblasti řízení cestovního ruchu.

2. Turistická infrastruktura a služby

- nerovnoměrná nabídka turistické infrastruktury (TOP střediska CR v kraji vs. ostatní oblasti),
- struktura ubytovacích kapacit (zejména nižší kategorie) neodpovídá trendům návštěvnosti,
- chybí obsluha turistickou dopravou v některých oblastech kraje (např. Hodonínsko, Kyjovsko),
- stále existují úseky hlavních cyklokoridorů, které nejsou vybudovány formou cyklostezek nebo se na vybudovaných cyklostezkách při křížení s motorovou dopravou nachází nebezpečná místa,
- i přes významné zlepšení turistických služeb vinařské turistiky stále existuje velký prostor pro zkvalitnění a rozšíření těchto služeb na úroveň vyspělých vinařských destinací,
- chybí systém dlouhodobého rozvoje lidských zdrojů v oblasti služeb cestovního ruchu.

3. Marketing a produkty cestovního ruchu

- marketingové nástroje krajských institucí nejsou dostatečně segmentovány dle cílových skupin návštěvníků, navíc Jihomoravský kraj nemá vlastní marketingovou strategii,
- slabá koordinace marketingových aktivit institucí veřejné sféry na úrovni turistických oblastí a místních lokalit (středisek) kraje,
- realizace velkého počtu marketingových aktivit, a to často na velmi malých územích kraje, které si ale spíše konkurují, než aby jejich nositelé spolupracovali natož, aby tyto projekty vzájemně provazovali (např. u šíření informací)
- nedostatečný monitoring realizace marketingových projektů různých institucí v kraji, absence zpětné vazby realizovaných projektů za účelem zjištění jejich efektivity.

4. Aktivity regionálního rozvoje ovlivňující rozvoj cestovního ruchu

- podpora cestovního ruchu daná různými kompetencemi oddělení a odborů KrÚ Jihomoravského kraje,
- dlouhodobě opakující se nedostatky v dopravní infrastruktuře kraje (přetížená silnice I/43, nekvalitní dopravní napojení Znojemska, nedostatečná kapacita hlavního nádraží v krajském městě Brně apod.),
- není zpracována krajská analýza dopravní dostupnosti vč. dopravy v klidu turistických atraktivit na základě potenciálu návštěvnosti,
- problémy s údržbou a zpřístupněním památek jako turistických atraktivit,
- neřešení rizik sucha může v budoucnosti významně zasáhnout do významu jedné z největších atraktivit pro návštěvníky kraje – vinařství,
- často se v létě zhoršující čistota vodních ploch určených k rekreaci.

Doporučující konkrétní aktivity, které povedou ke zmírnění či dokonce odstranění výše uvedených bariér rozvoje cestovního ruchu jsou uvedeny v návrhové části PRCR JMK na období 2014–2020.

B.8 SWOT ANALÝZA

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • Nejvýznamnějším nástrojem pro implementaci aktivit z PRCR JMK 2007–2013 byl Regionální operační program regionu NUTS II Jihovýchod (kap. B.1) • Realizace množství projektů v opatření PRCR JMK (2007–2013) 1.1 Infrastruktura pro cykloturistiku a 1.5 Infrastruktura pro poznávací a kulturní cestovní ruch (kap. B.2) • Významnou stabilizační roli pro systém šíření informací o CR prostřednictvím TIC v regionu sehraává jejich efektivní krajská dotační (kap. B.2) • Obecně bohatý přírodní a kulturní potenciál kraje je významným faktorem posilujícím jeho vysokou návštěvnost, zejména pro letní sezónu (kap. B.4) • Existence významného veletržního areálu brněnského výstaviště a konání veletrhů • Kvalita HUZ v kraji se zvyšuje (kap. B.4 a kap. B.5) • Zlepšená kvalita služeb vinařské turistiky a její účelné rozvinutí posílilo návštěvnost kraje (kap. B.4) • Postupný rozvoj kongresové turistiky v kraji podporovaný aktivitami nově vzniklé agentury Moravia Convention Bureau (kap. B.4) • Celkově dobrá dopravní dostupnost kraje v rámci Střední Evropy (kap. B.4) • Bohatá nabídka a rozmanitost dopravy (např. turistické železnice nebo lodní turistická doprava) jako faktor posilující naplnění hlavního cíle zvyšování návštěvnosti (kap. B.4) • Efektivní a již zavedený systém veřejné hromadné dopravy (IDS JMK) v celém kraji (kap. B.4) • Nejnavštěvovanější kraj v ČR bez hl. města Prahy (kap. B.5) • Nejvýznamnější nárůst návštěvnosti ze strany ruských turistů (kap. B.5) • Vysoká a rostoucí celková spokojenost návštěvníků s Jižní Moravou (kap. B.5) • Významně pozitivní konkurenceschopnost kraje v rámci střední Evropy v oblasti vinařské a veletržní turistiky (kap. B.6) 	<ul style="list-style-type: none"> • Významné rozdíly v územním rozložení realizovaných projektů – ve velké části území kraje nebyly projekty vůbec realizovány (kap. B.1) • Specifika přírodního potenciálu v kraji (chybí vysoké hory a divoké řeky) podvazují možnosti jeho využití pro zimní a vodní turistiku ve srovnání s jinými kraji v ČR (kap. B.4) • Dlouhodobě nízké využití lůžek a pokojů v kraji, které doposud nezlepšuje ani mírně rostoucí celková lůžková kapacita (kap. B.4) • Překryvy v marketingu mezi CCR JM a samotným JMK a absence marketingové strategie u Jihomoravského kraje (kap. B.4) • Dlouhodobá absence efektivního modelu koordinace a řízení cestovního ruchu v linii kraj – regiony/oblasti (kap. B.4) • Absence destinačního managementu v jednotlivých turistických oblastech kraje vyjma Slovácka (kap. B.4) • Chybí obsluha turistickou dopravou (cyklobusy, cyklovlaky) v jihovýchodní až jižní části kraje (kap. B.4) • Pro dynamičtější rozvoj cestovního ruchu je nutné na letišti zvýšit počet pravidelných linek, a to zejména na centrální letiště v zahraničí (kap. B.4) • Horší dostupnost (přetížené a nekvalitní silnice I/43 a I/53, složitý reliéf) severní a západní části kraje (kap. B.4) • Dlouhodobý pokles přenocování hostů v kraji i přes jejich relativně stabilizovaný počet (kap. B.5) • Průběžný pokles absolutního počtu i průměrné doby přenocování německých turistů v HUZ kraje (kap. B.5) • Výrazně sezónní charakter kraje (kap. B.5)

PŘÍLEŽITOSTI	OHROŽENÍ
<ul style="list-style-type: none"> • Budoucí evropská dotační podpora na rozvoj cestovního ruchu, kultury, dopravy nebo životního prostředí • Spolupráce na příhraničních i nadregionálních projektech se slovenskými, rakouskými nebo i maďarskými partnery (region CENTROPE, propojování regionů, kulturní akce apod.). • Sladění cílů regionální politiky ČR a EU s potřebami rozvoje území Jihomoravského kraje • Stanovení jednotných podmínek koordinace a řízení rozvoje cestovního ruchu na jednotlivých územních úrovních v rámci celé České republiky • Zvýšení zájmu leteckých společností s pravidelnými linkami o letiště Brno – Tuřany • Prodloužení rekreační plavby po řece Moravě • Růst návštěvnosti tradičních i nových akcí v kraji (Grand Prix, vinobraní, různé kulturní festivaly) • Využití preferencí a chování převažujících návštěvníků ve věku 26–45 let a stále rostoucího potenciálu generace seniorů jako klíčového faktoru rozvoje CR v kraji • Navázat kvalitativně bližší a kvantitativně rozsáhlejší spolupráci s domácími i zahraničními cestovními kancelářemi za účelem „dovozu“ domácích a zahraničních návštěvníků do regionu • Využití velkých zahraničních akcí (např. EXPO 2015 v Miláně) k prezentaci JMK za účelem přilákání dalších zahraničních návštěvníků s vysokým potenciálem • Posílení evropských financí na rozvoj venkova prostřednictvím MAS, případně i DSO 	<ul style="list-style-type: none"> • Projevy další celosvětové ekonomické krize a jejích důsledků (např. změna „hodnotové orientace“ potencionálních návštěvníků kraje v důsledku změn jejich finančních možností, což se promítá i do změn ve výběru destinací, aktivit apod.) • Nerespektování principů udržitelnosti rozvoje v legislativním a ekonomickém prostředí ČR • Nevhodné nastavení „zákona o cestovním ruchu“, případně jeho další časový odklad • Omezení finanční podpory pro region NUTS II Jihovýchod v rámci strukturální politiky. • Nedostatek finančních prostředků v rozpočtu centrálních orgánů (MMR ČR, ČCCR) na rozvoj CR v regionech • Nesoulad cílů a priorit v nových národních strategických dokumentech v porovnání s existujícími krajskými dokumenty. • Rychlejší rozvoj konkurenčních letišť • V rámci střední Evropy ztráta kraje na konkurenceschopnosti v oblastech lázeňské a kongresové turistiky • Nekonrolovatelný stavební rozvoj v atraktivních střediscích CR (expanze developerů bez užších vazeb na místní aktéry CR) • Zvyšující se frekvence výskytu negativních jevů počasí (bleskové povodně, vichřice...) • Náhlé zhoršení mezinárodní bezpečnostní situace ve střední Evropě